

KÆRESTEVOLD...

FINLAND, SVERIGE OG DANMARK

Kærestevold
Finland, Sverige og Danmark

National Council for Crime Prevention
Ministry of Justice, Finland
Eteläesplanadi 10, Helsinki, Finland
rikoksentorjunta@om.fi
www.rikoksentorjunta.fi

The Swedish National Council for Crime Prevention
Brottsförebyggande rådet,
Tegnérsgatan 23, 111 40 Stockholm
info@bra.se
www.bra.se

The Danish Crime Prevention Council
Polititorvet 14,
1780 København V
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

DKR.nr.: 16-114-0113
ISBN: 978-87-92966-48-3

Kopiering tilladt med angivelse af kilde.

Maj 2017

FORORD

De nordiske kriminalpræventive råd i Sverige, Finland og Danmark besluttede i 2016 at udarbejde en oversigt over indsatser, som har til formål enten at forebygge *kærestevold* eller hjælpe ofre og gerningspersoner i relation til kærestevold.

Kærestevold er en gennemgående problematik i alle de nordiske lande og udover de direkte konsekvenser ved at være udsat for vold, er der også sammenhæng mellem at blive udsat for kærestevold i ungdomsårene og risikoen for senere at havne i et voldeligt parforhold. I et kriminalpræventivt perspektiv er forebyggelse af kærestevold derfor vigtigt, fordi det både på kort og lang sigt kan have stor betydning for både ofre og gerningspersoner.

At sætte fokus på kærestevold i et nordisk samarbejde er endvidere oplagt, fordi de nordiske lande er så tilpas ens, at der er gode forudsætninger for at overføre succesfulde indsatser fra et land til et andet.

Men selvom der er store ligheder mellem Finland, Sverige og Danmark, så er der også stor variation i tilgangen til emnet. Der er derfor gode muligheder for at lade sig inspirere. Denne rapport forsøger at beskrive, hvordan man i Sverige, Danmark og Finland arbejder med kærestevoldsproblematikken.

Rapporten er derfor opdelt i 3 landekapitler, som indeholder:

- omfang, karakter og udvikling
- oversigt over indsatser
- litteraturliste

Rapporten indeholder ikke detaljeret beskrivelse, men rapporten kan forhåbentlig give studerende, praktikere eller andre fagprofessionelle inspiration og overblik, hvorfra der kan hentes mere viden til at arbejde videre med emnet.

Det er altid nærliggende at sammenligne tal, men man skal som læser af rapporten være varsom med direkte at sammenligne tal fra de forskellige lande, idet der er anvendt forskellige metoder.

Da der er tale om et nordisk samarbejde, så er rapporten skrevet på dansk og svensk.

God læselyst.

SVERIGE

VÅLD I NÄRA RELATIONER MELLAN UNGA I SVERIGE

Den svenska jämställdhetspolitikens övergripande mål är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Detta följs av fyra delmål: jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet samt ett slut på mäns våld mot kvinnor. Högst prioriterat av dessa mål är det fjärde - att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. I arbetet med detta jämställdhetspolitiska mål har målgruppen unga kvinnor dock inte lyfts, trots att vi idag vet att våld mot unga kvinnor i nära relationer till och med är vanligare än mot vuxna kvinnor.¹

Den kunskap som finns om mäns våld mot kvinnor i Sverige är till största delen koncentrerad kring vuxnas relationer. Svensk forskning har inte alls i samma utsträckning riktat uppmärksamheten mot våld i ungas relationer där förövaren och offret känner varandra och har en kompis- eller kärleksrelation. Det finns inte heller något etablerat begrepp på svenska för att beskriva våld i ungas relationer. I Danmark har problemet beskrivits som *kærestevold*.² I engelskspråkiga studier används ofta *dating violence*, *adolescent dating violence* eller *teen dating violence*.³ Definitionerna av vad som omfattas av begreppen ter sig snarlika, och det går att argumentera för att begreppen går att likställa med varandra. I de flesta definitioner rör det sig om mönster av upprepat våld eller hot om våld av fysisk, psykisk eller sexuell karaktär, där offret och förövaren är mellan 13 och 20 år (ibland äldre) och är ett par.⁴

Det finns studier och undersökningar som pekar åt att problematiken kring våld i nära relationer mellan unga inte tas på samma allvar som våld mellan vuxna i nära relationer. I den europeiska studien Y-SAV⁵, som presenterades hösten 2013, slår man till exempel fast att det finns ett motstånd inom samtliga EU-länder mot att betrakta sexuella övergrepp vid dejtande och inom relationer som våldtäkt. "Detta drabbar framför allt tonårsflickor", skriver bland andra Christian Diesen och Madeleine Leijonhufvud på DN Debatt⁶. Och dåvarande Ungdomsstyrelsen nu Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, (Mucf) säger även att vänner och familj spelar en bidragande roll i att underblåsa och ursäkta unga killars våld mot sina flickvänner i Sverige.⁷

Det finns en svensk studie gjord av Gottzén och Korkmaz på uppdrag av Ungdomsstyrelsen som tar upp våld i ungas relationer och vuxenvärldens reaktioner, *Killars våld mot tjejer i nära relationer*⁸. Studien visar att killar som slagit sin flickvän ibland får stöd från omgivningen och att skulden läggs på tjejen, till skillnad från mäns våld mot kvinnor, där det generella mönstret numera är att mannen som brukar våld beläggs med skam och att kvinnan i allt högre utsträckning får stöd. De utsatta tjejerna har ett stort behov av och stora förväntningar på stöd från sina närmaste, men stödet kan ibland dröja. De stereotypa förställningarna om kvinnomisshandel gör det svårt för tjejerna att identifiera sig med andra våldsutsatta kvinnor och därmed söka hjälp. Unga tjejer har svårt att förhålla sig till en vuxen kvinnas våldsutsatthet. En våldsutsatt vuxen kvinna antas leva under villkor som en ung tjej – trots att hon blivit misshandlad av sin kille – inte kan känna igen. Genom att inte känna igen sig i den stereotypa bilden av våld i nära relationer, framställer tjejer och killar, enligt studien, sina egna erfarenheter av relationsvåld som annorlunda och mindre allvarliga jämfört med "vanlig" misshandel av kvinnor.

1 Fokus 13 – unga och jämställdhet, Mucf 2013, Brott i nära relationer, Brå 2014:8

2 Schütt et al. 2008.

3 Adelman & Kil 2007, Foshee, Bauman, Linder, Rice & Wilcher 2007, Carlson 2003, Chung 2007, Próspero 2007.

4 Carlson, B. E., McNutt, L. A., Choi, D. Y., & Rose, I. M. (2002). Intimate partner abuse and mental health: The role of social support and other protective factors.

5 Y-SAV: Youth Sexual Aggression and Victimization. Studien genomfördes av Rutgers WPF.

6 <http://www.dn.se/debatt/dela-upp-brottet-valdtakt-i-tva-for-tonarsflickors-skull/>

7 Ungdomsstyrelsen 2013:1 nuvarande Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF).

8 Lucas Gottzén och Sibel Korkmaz, Linköpings universitet 2013.

Brås nationella kartläggning

Våren 2012 fick Brå i uppdrag av regeringen att genomföra en nationell kartläggning av brott i nära relationer. Syftet var att få bättre kunskap om utbredningen av dessa brott i Sverige, liksom om karaktären på utsattheten och om de utsatta personerna. Kartläggningen genomfördes med hjälp av en särskild frågemodul i Nationella trygghetsundersökningen (NTU), en undersökning som Brå genomför årligen.

Kartläggningen visar att det är vanligare att yngre kvinnor, i åldern 16-24 år, uppger att de blivit utsatta för brott i en nära relation än kvinnor över 25 år (se figur nedan). Dessa skillnader är statistiskt säkerställda.

Andel av befolkningen (%) som utsatts för brott i en nära relation under 2012. Särredovisning för kön och ålder.⁹

	Kvinnor				Män			
	16-24	25-44	45-64	65-79	16-24	25-44	45-64	65-79
Utsatta för någon av nedanstående brottstyper	12,1	8,7	5,9	2,1	7,9	9,3	5,7	2,6
Utsatta för ...								
Kränkningar	8,4	6,8	4,6	2,0	3,8	6,5	4,6	2,3
Försök att inskränka friheten	7,1	2,7	1,0	0,5	4,5	3,2	1,6	0,7
Hot	3,7	2,3	1,3	0,2	0,7	0,9	0,7	0,5
Trakasserier	2,6	2,0	1,4	-	1,5	1,3	0,9	0,1
Misshandel	4,4	2,5	1,1	0,3	2,6	3,0	1,0	0,6
Grov misshandel	1,1	0,7	0,2	0,1	1,0	0,9	0,2	0,2
Sexualbrott	1,2	0,7	0,4	0,1	0,2	0,4	-	0,1
Grovt sexualbrott	1,0	0,4	0,1	-	0,3	0,2	-	-

(-) Ingen person har uppgett utsatthet för brottet.

Sammantaget visar dessa erfarenheter och studier att vuxenvärlden riskerar att blunda för våld i ungas nära relationer och missar sambanden mellan olika typer av våldsutsatthet. Debatten om trakasserier på internet är ett exempel på detta. I ett allmänt begrepp som "näthat" blir det inte synligt att den vanligaste nätkränkning som tjejer söker stöd för, är att en pojkvän eller en före detta pojkvän spridit eller hotat att sprida sexuella bilder på dem. Typiskt för våld i nära relationer är att den utsatta partens livsutrymme begränsas, och enligt riksförbundet Unizon¹⁰ jurer är internet bara ytterligare ett sätt att göra detta på. Digitalt våld ingår i det våld som unga, företrädesvis tjejer, utsätts för i sina nära relationer.

Trots flertalet indikatorer på att arbetet mot våld i ungas nära relationer borde ha hög prioritet, har få satsningar gjorts på området. Som tidigare beskrivits är våld i ungas nära relationer relativt osynligt i Sverige och har inte uppmärksamats i samma omfattning som vuxnas våld. Våldet är dock långt ifrån en isolerad företeelse; vänner och föräldrar får ofta kunskap om det. Personerna kring offer och förövare kan vara ett stöd och verka för att våldet upphör, men också underblåsa och ursäka våldet.¹¹ Det är därför viktigt att inte bara uppmärksamma ungas relationsvåld och fortsatt forskning, utan att också arbeta förebyggande med kunskapsspridning till nätverken kring de unga om problematiken.

Då det inte finns mycket svensk forskning och statistik på området, är kunskapen relativt liten om hur stort problemet är och hur karaktären på våldet ser ut. Inom de organisationer och myndigheter som dagligen arbetar med stöd till unga som utsätts för våld i nära relationer finns dock kunskap om och erfarenheter av problematiken, och det är denna

⁹ Brott i nära relationer, Brå 2014:8.

¹⁰ Unizon presenteras närmare i nästa avsnitt.

¹¹ Unga och våld, Mucf 2013:1

kunskap och dessa erfarenheter som ofta ligger bakom de olika insatser och projekt som startas. Ett potentiellt problem är dock att kunskapen bygger på två teoribilder – å ena sidan om våld i vuxnas relationer och å andra sidan om ungdomar, och att dessa två tillsammans inte nödvändigtvis ger en korrekt bild på hur problemet ser ut och hur det ska bemötas.

Av de svenska projekt som sammanställts i denna rapport är det få som handlar om att utvärdera, kartlägga och öka kunskapen om hur våldet i nära relationer i Sverige ser ut i dag. De allra flesta projekten handlar om att informera och utbilda unga och vuxna om att våld i nära relationer är olagligt och inte okej, oavsett vilken ålder man är i, samt att tala om vilket stöd man kan få och vart man kan vända sig. I en kunskapsöversikt från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) konstateras att det bara finns ett fåtal svenska utvärderingar, både vad gäller insatser för att förebygga våld mot kvinnor och barn och vad gäller insatser med syfte att våldet ska upphöra.¹² Detsamma gäller våld i nära relationer mellan unga. Det finns inte mycket forskning att bygga på när man vill utforma våldsförebyggande insatser. Utan kunskap om omfånget och karaktären på en brottstyp är det svårt att få gehör för frågan, såväl lokalt som nationellt, och att kunna göra riktade insatser. Våld i nära relationer mellan unga är typexemplet på en sådan brottstyp. Därmed finns också ett behov av ett kunskaps- och metodstöd i det utvecklingsarbete som redan pågår på området.

HUR ARBETAR SVERIGE MED VÅLD I NÄRA RELATIONER MELLAN UNGA

Insatser för att stötta brottsoffer

Det stöd som finns för unga brottsoffer i Sverige i dag är relativt stort och involverar både myndigheter och organisationer.¹³ I de flesta fall riktar sig insatserna till unga som bevittnat eller blivit utsatta för brott generellt, inte specifikt för våld i nära relationer. Ett sådant exempel är *Stödcentrum* för unga brottsoffer och vittnen, som är en satsning för att förbättra brottsofferstödet för unga som har bevittnat eller utsatts för brott. Bakgrunden är att många unga inte känner att de får ett tillräckligt stöd när de utsätts för brott, och att det stöd som ges är anpassat för vuxna. Stödcentrum erbjuder ungdomar stödsamtal, hjälp vid kontakter med myndigheter, juridisk rådgivning och rättegångsstöd. Stödcentrum finns i samtliga län i Sverige, och arbetet sker i samverkan mellan Polismyndigheten och Socialtjänsten.¹⁴ Personalen är anställd av socialtjänsten men har sin arbetsplats på en lokal polisstation. De ungdomar som besöker stödcentrum är upp till 21 år. De flesta är brottsoffer som har utsatts för misshandel, personrån eller sexualbrott.

Det finns polisiära kampanjer, t.ex. "*Kom till oss*", som syftar till att medvetandegöra brottsområdet våld i nära relationer och öka anmälningsbenägenheten, men dessa omfattar alla fall av våld i nära relationer, inte specifikt mellan unga. Kampanjerna är dessutom snarare inriktade på vuxna och barn (som kan bli utsatta direkt eller indirekt genom att de bevittnar våldet i hemmet).

Ett annat exempel är *RFSL:s¹⁵ brottsofferjour*. Målgruppen är hbtq-personer som blivit utsatta för kränkningar, hot eller våld, oavsett ålder. Jouren jobbar också med hbtq-personers utsatthet för våld i nära relationer, hatbrott, sexuellt våld och hedersrelaterat våld. Dessutom finns det i Sverige flera organisationer och projekt som på olika sätt arbetar för ökad jämställdhet och för förebyggande arbete mot våld, med fokus på hur sociala normer för maskulinitet kan ifrågasättas och förändras, till exempel www.machofabriken.se. Det finns även andra, som www.fatta.nu, som arbetar mot sexuellt våld och för samtycke i praktik och lagstiftning. Samtycke handlar inte bara om sex, utan om allt som sker i relationer.

¹² SKL 2011, sid. 18 Våldsförebyggande arbete med män. En kunskapsöversikt.

¹³ Se avsnittet Svenska projekt.

¹⁴ <https://polisen.se/Global/www%20och%20Intrapolis/Informationsmaterial/Stockholm/S%C3%A4rskilda%20satsningar/st%C3%B6dcentrumfolder%20webb.pdf>

¹⁵ Riksförbundet för sexuellt likaberättigande

Men det finns även organisationer som arbetar med och är specialiserade på just stöd till unga som utsätts för våld i nära relationer:

- Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige, jobbar bara för och med kvinno- och tjejjourer. Organisationen är partipolitiskt och religiöst obunden, med omkring 120 medlemsjourer som ger stöd och skydd åt kvinnor, tjejer och barn som utsätts för mäns våld, samt åt kvinnor som utsätts för våld av sin partner. Roks' uppgift är att tillvarata jourernas gemensamma intressen och stötta dem i deras arbete. Roks har även ett opinionsbildande syfte, och arbetar utåtriktat med att synliggöra den verklighet som jourerna möter.
- Unizon samlar över 130 kvinnojourer, tjejjourer och andra stödverksamheter som arbetar för ett jämställt samhälle, fritt från våld. Jourerna stöttar, skyddar, förebygger och påverkar, utifrån kunskap om våld, genus och makt. Unizon arbetar för att våldsutsatta kvinnor och barn samt utsatta unga, ska erbjudas stöd och skydd av hög kvalitet, oberoende av livssituation och bakgrund. Unizon erbjuder medlemsutbildningar och hjälp för att kvalitetssäkra och utveckla jourernas verksamhet. Genom att vara en gemensam röst för jourerna kan Unizon påverka politiker, myndigheter och andra aktörer att ta sitt ansvar.
- 1000 Möjligheter – Stiftelsen 1000 Möjligheter är en idéburen organisation som arbetar med att stötta unga upp till 25 år. Den vilar på en feministisk grund, och utöver stödarbete bedrivs även förebyggande arbete i skolor, på fritidsgårdar och i förenings- och näringsliv, för att uppnå ett jämställt och jämlikt samhälle, fritt från våld. Stiftelsen arbetar med våld i ungas nära relationer och med unga i prostitution och människohandel. Organisationen startar under 2017 en nationell stödlinje som vänder sig till barn och unga upp till 22 år, oavsett kön och sexuell läggning. Stödet kommer huvudsakligen att ske via en rikstäckande chatt, för att på så sätt skapa en lättillgänglighet och minska oron inför att våga ta en första kontakt. Stödlinjen är tänkt att vända sig både till både den som utsätts för våld och till den som utsätter någon annan för våld. Relationslinjen kommer utöver chattstöd även att fungera som en ungdomsanpassad kunskapsbank där man kan få information och kunskap i ämnet. Även anhöriga, kompisar och andra vuxna som möter unga kan gå in på webbplatsen 1000mojligheter.se och använda sig till hemsidan och chatten för råd och stöd. Lanseringen av stödlinjen kommer även åtföljas av utbildningsinsatser riktade till föräldrar, skola, vård, socialtjänst, och jourer runtom i landet.

Insatser för att stötta förövare

Det är svårare att hitta stöd och insatser för unga förövare, än att hitta stöd till utsatta. På lokal nivå finns två ungdomsmottagningar för unga män i Sverige, MUM i Göteborg och en motsvarighet i Stockholm. Dessutom finns Alternativ till våld (ATV), ett norskt initiativ som finns på 10 platser i Norge och på tre platser i Sverige (i Täby, Kalmar och Jönköping). På nationell nivå kommer den stödlinje som 1000 Möjligheter ska starta under 2017 att fungera som stöd även till förövare. På nationell nivå finns dessutom Rikskriscentrum (Sveriges kriscentrum för män) och Män för jämställdhet, som driver killfragor.se:

- Rikskriscentrum organiserar mottagningar som erbjuder rådgivning, samtalsstöd och behandling till personer som använder våld eller riskerar att börja använda våld mot en närstående. Mottagningarnas arbete har ett övergripande syfte: att allt våldsam samt beteende ska upphöra eller förhindras att utvecklas. Ett viktigt fokus för Rikskriscentrum är också säkerheten för partnern och barnen.
- Killfrågor.se är ett normkritiskt stödforum på nätet för unga killar mellan 10 och 18 år. På sajten kan killar chatta och mejla med vuxna volontärer, utifrån sina egna frågeställningar och förutsättningar. Bakgrunden till Killfrågor.se är att de stödverksamheter för unga som finns har svårt att nå just killar. Allt stöd på Killfrågor.se görs

med insikt om vilka normer som påverkar killarnas liv. Syftet med Killfrågor.se är bland annat att stärka killar att agera jämställt, förebygga heterosexism, kränkningar, våld och sexuella övergrepp, och att vara ett stöd för killar som blir utsatta eller utsätter andra för våld och övergrepp.

OMFÅNG, KARAKTÄR OCH UTVECKLING I SVERIGE

Eftersom vi fortfarande till stor del saknar svensk forskning om våld i nära relationer mellan unga, hämtas mycket kunskap från internationell forskning på området, och paralleller kan dras mellan Sverige och länder med i övrigt liknande förhållanden. Exempelvis finns det inget som direkt indikerar att svenska siffror skulle skilja sig markant från de norska, där våld i nära relationer mellan unga är mycket utbrett, enligt den stora europeiska studien STIR¹⁶, där bland annat Norge deltagit.

Det kan dock vara svårt att tolka resultat från tidigare internationell forskning, eftersom den ibland har fokuserat på samtliga former av våld och ibland (oftast) enbart på fysiskt och sexuellt våld, vilket gör att prevalensuppskattningarna varierar avsevärt. Såväl amerikanska som europeiska studier visar dock att 10-30 procent av unga killar och tjejer (19 år eller yngre) har upplevt någon form av våld i dejtingrelationer.¹⁷

Även om det i nuläget inte finns någon färdig svensk tonårsstudie, som är jämförbar med de internationella, pekar tidigare svenska studier bland unga vuxna på att våld och kränkningar förekommer i likvärdig utsträckning även i Sverige.

De två studier som specifikt undersökt förekomsten av våld i nära relationer bland unga svenskar bygger på ett urval ur två specifika sammanhang (de som sökt till ungdomsmottagning samt universitetsstudier), vilket gör att de främst avser kvinnor, och framför allt även omfattar personer över 19 år.

- Den första studien genomfördes bland 3 170 individer (varav 71 % kvinnor) i åldrarna 15–23 år som självmant varit i kontakt med en ungdomsmottagning.¹⁸ Undersökningen pekade på höga siffror av våld i nära relationer både bland unga kvinnor och bland unga män, även om det var en avsevärd skillnad på vilka former av våld som avsågs. Av kvinnorna rapporterade 35 procent att de utsatts för måttligt eller allvarligt emotionellt våld. Motsvarande siffra för männen var 26 procent. Vidare rapporterade 31 procent av kvinnorna och 3 procent av männen att de utsatts för måttligt eller allvarligt fysiskt våld. Slutligen angav 29 procent av kvinnorna och 16 procent av männen att de utsatts för måttligt eller allvarligt sexuellt våld.
- Även om studien utgör en viktig indikation på att våld i nära relationer bland unga förekommer även i en svensk kontext, är det inte möjligt att jämföra resultaten med internationella studier på området, eftersom urvalet inte var representativt för ungdomar i allmänhet. Dels var individerna i åldersspannet 15–23 år och dels hade de varit i kontakt med en ungdomsmottagning – vilket enbart en av tre ungdomar i Sverige i den aktuella åldern är.
- Den andra studien som berör svenska förhållanden visar även den på höga siffror av våld i nära relationer.¹⁹ Såväl var femte kvinna som var femte man i studien rapporterade att de under de senaste 12 månaderna hade utövat någon form av våld gentemot sin partner. I denna studie, en internationell studie där Sverige ingår, deltog 900 svenska universitetsstudenter (varav 70 % kvinnor). De svenska deltagarnas ålder framgår inte, men den sammantagna medelåldern för samtliga länder i studien var 22 år (vilket troligen stämmer även för de svenska deltagarna). Vid den aktuella tidpunkten för studien var medelåldern bland universitetsstudenter i Sverige 22 år för kvinnor och 23 år för män.²⁰ Inte heller i denna studie rör det sig

16 Mer info om STIR (Safeguarding teenage intimate relationships) under rubriken Svenska projekt och på <http://stiritup.eu/wp-content/uploads/2015/06/3.4-STIR-Briefing-paper-5-Norwegian.docx>

17 Barber m.fl. (2009); Hickman m.fl. (2004).

18 Danielsson m.fl. (2009).

19 Straus (2007).

20 Högskoleverket (2008).

alltså om tonåringar, utan om unga vuxna, som dessutom var universitetsstudenter, vilket inte är representativt för denna åldersgrupp i Sverige; enbart var tredje kvinna och var fjärde man i denna ålder är universitetsstuderande. Sammanfattningsvis kan man konstatera att det ännu inte finns några jämförbara prevalensstudier i Sverige.

Regeringen och Brottsoffermyndigheten anslog 1998 medel för en omfångsundersökning om våld mot kvinnor.²¹ Studien omfattade 10 000 kvinnor, och var den första större nationella undersökning som genomförts i Sverige med syfte att studera omfattningen av mäns våld mot kvinnor. Resultaten visade att nästan hälften (46 %), minst en gång efter sin 15-årsdag hade upplevt *fysiskt våld*²² från en man²³, och att 5 procent hade utsatts för fysiskt våld under det *senaste året*. Var tredje kvinna (34 %) hade minst en gång efter sin 15-årsdag utsatts för *sexuellt våld* av en man, och 7 procent hade erfarenheter av detta under det senaste året. Nästan var femte kvinna (18 %) hade erfarenhet av att ha *hotats* av en man någon gång efter sin 15-årsdag, och 4 procent hade utsatts för hot under det *senaste året*. Siffrorna illustrerar att våld mot kvinnor långt ifrån är ett marginellt problem; nästan varannan svensk kvinna har någon gång efter sin 15-årsdag utsatts för våld. Denna kunskap gör att det inte är möjligt att betrakta våld mot kvinnor som ett isolerat problem som kan hanteras utanför diskussionen om relationen mellan män och kvinnor i samhället i övrigt. För många kvinnor är våldserfarenheterna dessutom inte avlägsna; framför allt unga kvinnor har utsatts under det senaste året.

Pågående svenskt projekt

Carolina Överlien, docent vid institutionen för socialt arbete vid Stockholms universitet, startar under 2016 forskningsprojektet *Våld mellan ungdom i nära relationer*. Projektet är en vidareutveckling av det europeiska projektet *Safeguarding teenage intimate relationships* (STIR), ett EU-finansierat samarbete mellan fem olika europeiska länder (England, Norge, Bulgarien, Italien och Cypern).²⁴ Det europeiska projektet har som mål att beskriva omfånget av våld mellan ungdomar i nära relationer i de fem olika länderna, samband med annan social problematik, och ungdomars egna erfarenheter av våldet. I det svenska projektet går man vidare för att närmare undersöka vissa intressanta resultat från STIR-projektet, såsom det sexuella våldets dynamik och hur våldet tar sig uttryck på den digitala arenan. Man inkluderar också nya frågor som gör det möjligt att utforska det specifika med att utsättas för våld som ung, och vilken betydelse omgivningens reaktioner har för våldsutsattheten.

21 Brottsoffermyndigheten (2001). Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning.

22 Fysiskt våld definierades i studien som ha kastat något, knuffat, hållit fast, släpat, slagit med knytnäve, slagit med hårt föremål, sparkat, tagit stryptag, kvävt, bankat huvudet mot något eller hotat med eller använt skjutvapen.

23 I denna siffra ingår inte bara våld från en nuvarande eller tidigare partner, utan även från andra familjemedlemmar, arbetskamrater, yttligt bekanta samt okända män.

24 Inom ramen för Daphne III-programmet, vid EU-kommissionens generaldirektorat för rättsliga frågor och konsumentfrågor.

AKTUELLA SVENSKA PROJEKT

CAVA

Projektnamn	CAVA (Changing Attitudes to Dating Violence in Adolescents)
Ansvarig organisation	Högskolan Väst ansvarade för den svenska delen. Utöver Sverige deltog Storbritannien (som huvudansvariga), Belgien och Tyskland. http://www.cavaproject.eu/sv/content/projekt
Hur är projektet finansierat/budget	Europeiska kommissionen, Daphne-fond III.
Förebyggandemetod	Digitalt kunskapsspel som riktar sig främst till gymnasieelever i allmänhet (ej enbart utsatta grupper eller drabbade individer). Primärt tänkt att användas i skolmiljö.
Utvärderat på något sätt	Ja.
Typ av utvärdering	Kvalitativa intervjuer med elever, samt en mindre RCT-studie ¹ med före- och eftermätning i såväl experiment- som kontrollgrupp.
Resultat	Eleverna upplever ett digitalt spel som motiverande och som ett underlag för vidare diskussioner. De anser att det är en metod som engagerar och skapar aktivitet, samt underlättar för läraren att diskutera ett känsligt ämne. Den mindre RCT-studien visar på att spelet minskar elevernas positiva attityder till våld, samt ökar deras kunskaper om dejtingvåld. Även kontrollgruppens kunskaper ökade, vilket tyder på att eleverna redan genom att bara uppmärksamma ämnet, börjar lära sig mer om våld i nära relationer.
Förebyggandenivå	Primär, men eftersom spelet används i klassrumssammanhang är det troligt att även elever som själva är i riskgrupp eller har drabbats deltar. I dessa fall är det frågan om sekundär och tertiär prevention.
Ålder på målgruppen	Gymnasieungdomar, 15–18 år.
Evidensbaserat eller annan metod	Delvis. Se ovan.

RELATIONSLINJEN

Projektnamn	Relationslinjen
Ansvarig organisation	1000 Möjligheter, http://1000mojligheter.se/
Hur är projektet finansierat/budget	<ul style="list-style-type: none">- Fonder.- Statliga medel.- Stipendier.
Förebyggandemetod	<ul style="list-style-type: none">- Undervisning/föreläsningar.- Undervisningsmaterial.- Kunskapskampanj.- Insats för brottsutsatta och förövare genom en nationell chattstödlinje, specifikt fokuserad på våld i ungas nära relationer.- Kunskapsbank på webben.
Utvärderat på något sätt	Nej inte än; projektet lanseras först hösten 2017.
Typ av utvärdering	<p>Projektet kommer att dokumenteras och utvärderas på olika sätt i olika delar av projektet.</p> <p>Varje besvarat chattsamtal registreras och dokumenteras i en särskild mall. Statistik samlas in i chattverktyget. Chattverktyget kommer att generera automatisk statistik om antalet samtal.</p> <p>Alla besökare kommer automatisk att få en enkät (frivillig att fylla i) för att utvärdera samtalet, så att förbättringar kan göras kontinuerligt.</p> <p>Statistik över besöksantal på olika delar av webbplatsen kommer att föras.</p> <p>Alla träffar med referensgrupper kommer att dokumenteras.</p> <p>Samtliga utbildningar kommer att dokumenteras och utvärderas.</p> <p>Efter tre år kommer en sammanfattande rapport att släppas, med slutsatser av projektet. En del av slutrapporten kommer att utformas som en behändig guide för grundkunskap om våld i ungas nära relationer.</p>
Resultat	
Förebyggandenivå	<p>Primär, genom en kunskapshöjande kampanj om ämnet, riktad till unga i åldern 14–22 år men också riktad till "allmänheten", eftersom kampanjen kommer att genomföras på nätet och på allmänna offentliga platser.</p> <p>Sekundär, genom den nationella stödchattlinjen för unga som utsätter andra eller själva blir utsatta för våld, dit de kan vända sig för stöd, hjälp och vidarelussning.</p> <p>Tertiär, genom att de som utsätter andra och som söker stöd kommer att erbjudas kontinuerligt samtalsstöd, och om de finns i Stockholms län även samtal på plats på 1000Mottagningen.</p>
Ålder på målgruppen	14–22 år.
Evidensbaserat eller annan metod	

FRIHET FRÅN VÅLD OCH EN KOMMUN FRI FRÅN VÅLD

Projektnamn	Frihet från våld och En kommun fri från våld
Ansvarig organisation	Män för jämställdhet. http://mfj.se/stoppa-mans-vald/en-kommun-fri-fran-vald/
Hur är projektet finansierat/budget	Allmänna arvsfonden 2010–2014 och 2015–2017
Förebyggandemetod	<p>Att verka för att utveckla och pilottesta ett arbetssätt som involverar hela kommunen i att arbeta systematiskt och samordnat för att förebygga våld bland barn och unga. Implementering och utveckling av det effektutvärderade preventionsprogrammet Mentors in violence prevention (MVP).</p> <p>Målet med programinsatsen är att:</p> <ul style="list-style-type: none">- öka medvetenheten och kunskapen om våld- utmana vedertagna normer kring kön, relationer och våld- öppna för dialog- inspirera till ledarskap och åskådaringripanden. <p>Under 2017 påbörjas även ett pilottest av det effektutvärderade programmet Bringing in the bystander (BiTB), i en svensk kontext Aktivera åskådaren. Målgrupp för programmet är 16–25 åringar. Fokus på sexualiserat våld. Programmet kommer pilottestas i en svensk kontext. Ett nytt preventionsprogram för 10-åringar, Agera tillsammans, som bygger på samma förändringsidéer som MVP och BiTB, kommer även det att pilottestas.</p> <p>Arbetet med preventionsprogrammen sker i en större kontext, där kommunerna verkar för att flera aktörer och verksamheter ska vara med och förstärka samma förändringsidéer. Arbetet baseras på Inget att vänta på – en handbok för att möjliggöra utveckling av en kunskapsbaserad våldsförebyggande praktik med genusperspektiv för barn och unga i Sverige.</p> <p>Handboken har utvecklats av Män för jämställdhet, Unizon och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2014).</p>
Utvärderat på något sätt	<p>Både MVP och BiTB har utvärderats vid ett flertal tillfällen, främst i USA. Före han slår (MUCF, 2013) samt http://www.ffv.me/metoder/MVP-programmet utvärderas nu i en svensk kontext av Skolverket, på uppdrag av regeringen, under 2015–2017.</p> <p>Utvecklingen av Agera tillsammans utvärderas genom såväl brukarutvärderingar som före- och eftermätningar av Män för jämställdhet.</p>

Typ av utvärdering	Före- och eftermätningar, brukarenkäter och processutvärdering.
Resultat	<p>Vilka är de viktigaste slutsatserna i utvärderingen/rapporten/mätningen?</p> <p>Utvärderingen i Sverige pågår för närvarande. MVP har effektutvärderats grundligt i USA vid tre tillfällen på liknande sätt, dels med gymnasieelever (Ward 2000, 2001, 2002, Katz m.fl. 2011) dels med universitetsstudenter (Cissner 2009). Utvärderingarna, som både är process- och effektutvärderade, visade att programmet förändrade deltagarna i positiv riktning. Utvärderingarna visar att programmet ger betydande positiva förändringar i attityder och förväntade beteenden bland ungdomar på high school (Ward 2000, 2001, 2002) att eleverna som går igenom MVP-programmet är mer benägna att se olika former av våld som fel och att vidta åtgärder för att ingripa, jämfört med elever som inte genomgår programmet (Katz m.fl.) 2011) att elever har mindre sexistiska attityder, efter att ha avslutat MVP-programmet (Cissner, 2009) att elever får en ökad känsla av att de kan agera för att förhindra könsrelaterat våld, efter att ha slutfört MVP-programmet (Cissner 2009) att elever tillskriver sina kamrater mindre sexistiska attityder, efter att ha avslutat MVP-programmet (Cissner 2009) att effekterna av MVP är större bland de som själva utbildar andra, än bland de som enbart deltar i programmet (Cissner 2009).</p>
Förebyggandenivå	Primär prevention (program i skolkontext) med ambitionen att koppla samman dessa insatser med utvecklingen av sekundära och tertiära insatser i de aktuella kommunerna.
Ålder på målgruppen	10–25 år.
Evidensbaserat eller annan metod	

VÅLD MELLAN UNGA I NÄRA RELATIONER – PREVALENS, SAMMANHANG OCH UNGDOMARS EGNA RÖSTER.

Projektnamn	Våld mellan unga i nära relationer – prevalens, sammanhang och ungdomars egna röster.
Ansvarig organisation	Stockholms universitet, institutionen för socialt arbete, www.socarb.su.se
Hur är projektet finansierat/budget	Brottsofferfonden.
Förebyggandemetod	Forskningsprojektet inkluderar frågor om förebyggande, frågor om vad ungdomarna själva har för tankar om hur problemet kan förebyggas och också frågor om vilka interventioner de menar är lämpliga.
Utvärderat på något sätt	Inte relevant; projektet innefattar ingen metod.
Typ av utvärdering	Inte relevant.
Resultat	Ännu ej känt; projektet startade den 1 september 2016.
Förebyggandenivå	
Ålder på målgruppen	15–19 år.
Evidensbaserat eller annan metod	Studien är en mixed-methods-studie. En enkät kommer att delas ut i skolor (2 000 respondenter), med målet att fånga omfång och samband med annan social problematik. Vidare kommer kvalitativa intervjuer att genomföras med 20 våldsutsatta ungdomar, för att förstå våldets dynamik och uttryck, och för att låta ungdomar själva komma till tals gällande intervention och prevention.

SAFEGUARDING TEENAGE INTIMATE RELATIONSHIPS (STIR)

Projektnamn	Safeguarding teenage intimate relationships (STIR) https://www.nkvts.no/prosjekt/safeguarding-teenage-intimate-relationships-stir-connecting-online-and-offline-contexts-and-risks/
Ansvarig organisation	Norges Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) ansvarar för den norska delen av projektet, och Bristol university (i Storbritannien) ansvarar för det europeiska projektet i dess helhet.
Hur är projektet finansierat/budget	EU/Daphne-fonden. Den norska delen är också finansierad av Barne- og likestillingsdepartementet (BLD).
Förebyggandemetod	Forskningsprojektet inkluderar frågor om förebyggande, frågor om vad ungdomarna själva har för tankar om hur problemet kan förebyggas och också frågor om vilka interventioner de menar är lämpliga.
Utvärderat på något sätt	Inte relevant; projektet innefattar ingen metod.
Typ av utvärdering	Inte relevant.
Resultat	<p>Hellevik, P., & Øverlien, C. (2016). Teenage intimate partner violence: Factors associated with victimization among Norwegian youths. <i>Scandinavian Journal of Public Health</i>. doi:10.1177/1403494816657264</p> <p>Hellevik, P., Øverlien, C., Barter, C., Wood, M., Aghtaie, N., Larkins, C., & Stanley, N. (2015). Traversing the Generational Gap: Young People's Views on Intervention and Prevention of Teenage Intimate Partner Violence. In N. Stanley & C. Humphreys (Eds.) <i>Domestic Violence and Protecting Children: New Thinking and Approaches</i> (pp. 34-48). London and Philadelphia: Jessica Kingsley Publishers.</p> <p>Stanley, N., Barter, C., Wood, M., Aghtaie, N., Larkins, C., Lanau, A., & Øverlien, C. (2016). Pornography, sexual coercion and abuse, and sexting in Young people's intimate relationships: A European study. <i>Journal of Interpersonal Violence</i>. doi:10.1177/0886260516633204</p> <p>Wood, M, Barter, C, Stanley, N, Aghtaie, N & Larkins, C, 2015, 'Images across Europe: The sending and receiving of sexual images and associations with interpersonal violence in young people's relationships'. <i>Children and Youth Services Review</i>.</p>
Förebyggandenivå	
Ålder på målgruppen	13–19 år.
Evidensbaserat eller annan metod	

VÅLD MELLAN UNGDOM I NÄRA RELATIONER – HBTQUNGDOMARS UPPLEVELSER

Projektamn	Våld mellan ungdom i nära relationer – hbtqungdomars upplevelser
Ansvarig organisation	Stockholms universitet, institutionen för socialt arbete, www.socarb.su.se
Hur är projektet finansierat/budget	Stiftelsen Allmänna Barnhuset.
Förebyggandemetod	Forskningsprojektet inkluderar frågor om förebyggande, frågor om vad ungdomarna själva har för tankar om hur problemet kan förebyggas och också frågor om vilka interventioner de menar är lämpliga.
Utvärderat på något sätt	Inte relevant; projektet innefattar ingen metod.
Typ av utvärdering	Inte relevant.
Resultat	Ännu ej känt; projektet startade först den 1 oktober 2016.
Förebyggandenivå	Primär.
Ålder på målgruppen	15–19 år.
Evidensbaserat eller annan metod	Tio ungdomar som blivit utsatta för våld i en samkönad relation kommer att intervjuas, i syfte att fånga våldets dynamik, med särskilt fokus på de utmaningar som eventuellt kan vara specifika för en samkönad relation.

BROTTSRUMMET.SE

Projektnamn	Brottsrummet.se
Ansvarig organisation	Brottsförebyggande rådet.
Hur är projektet finansierat/budget	Statliga medel. Myndigheten Brå ansvarar för webbplatsen Brottsrummet.se, som främst vänder sig till skolor. Brottsrummet.se har samarbetat med och fått projektmedel av Polismyndigheten för satsningar mot brott i nära relationer.
Förebyggandemetod	Undervisningsmaterial genom Brottsrummet.se. I polisens två informationskampanjer om brott i nära relationer var Brottsrummet.se och Polismuseet kanalerna ut mot målgruppen unga. Materialet utgjordes av webbsidor med information, filmer, och framför allt ett antal interaktiva berättelser, där eleverna själva fick svara på frågor. En handlar om en kille som hotar, trakasserar och misshandlar sin flickvän, och en annan om en tjej som blir hotad och grovt misshandlad av sin partner.
Utvärderat på något sätt	Kunskapsspelen testades i gymnasieskolor före lanseringen. Emma Sorbring, professor på Högskolan Väst, har skrivit om de interaktiva berättelserna i antologin Socialt arbete, internet och nya media (Daneback & Sorbring, 2016). Polismyndigheten gjorde en slutredovisning av regeringsuppdraget av informationskampanjen Brott i nära relationer (2014).
Typ av utvärdering	- Tester på elever före lanseringen. - Rapportering.
Resultat	Elever som varit med i testgrupper och använt sig av de interaktiva berättelserna har varit väldigt positiva.
Förebyggandenivå	Primär i första hand. Syftet med Brottsrummet.se är att förklara vad som är rätt och fel för eleverna, och att ge möjlighet till att på ett intressant sätt ta upp frågorna i skolan. Men även sekundär och tertiär, eftersom lärare och kuratorer har hört av sig för att använda programmet efter att brott redan skett.
Ålder på målgruppen	13–18 år.
Evidensbaserat eller annan metod	Delvis. Se ovan.

JAG VILL VETA

Projektnamn	Jag vill veta http://www.jagvillveta.se/
Ansvarig organisation	Brottsoffermyndigheten.
Hur är projektet finansierat/budget	- Statliga medel.
Förebyggandemetod	<p>- Kunskapskampanj: Webbplatsen www.jagvillveta.se, som är målgruppsanpassad efter tre åldersgrupper: under 8 år, 8–13 år och 14–17 år. På webbplatsen finns information i form av texter, illustrationer, filmer, spel och en barnbok om vad som är ett brott, vilka rättigheter barn har och hur de kan få stöd och skydd. Webbplatsen har bland annat ett särskilt fokus på våld i ungas nära relationer. För åldersgruppen 14–17 år finns informationen samlad under rubriken "Utsatt i en relation".</p> <p>Information om webbplatsen har bland annat spridits genom Instagram, genom medverkan som utställare på musikfestival och genom temadagar och mässor som riktar sig till yrkesverksamma som möter barn.</p> <p>- Undervisning: Brottsoffermyndigheten har med Jag vill veta som utgångspunkt arbetat med att öka kunskapen om våld i ungas nära relationer bland yrkesverksamma som möter unga. Detta har skett genom att myndigheten har arrangerat temadagar med särskilt fokus på våld i ungas nära relationer. Dessutom har Brottsoffermyndigheten arrangerat panelsamtal under Almedalsveckan, både 2015 och 2016, om våld i ungas nära relationer.</p>
Utvärderat på något sätt	Tester och djupintervjuer med barn och unga i åldrarna 8–17 år före lanseringen. Brottsoffermyndigheten gjorde en slutredovisning av regeringsuppdraget Jag vill veta 2014.
Typ av utvärdering	- Tester på elever före lanseringen. - Rapportering.
Resultat	Brottsoffermyndighetens webbplats uppskattas, och uppfattas som ett viktigt och angeläget projekt av testgruppen. De kände inte till någon annan webbplats som samlar information som barn och unga kan tänkas behöva om de råkar ut för brott. Testgruppen anser att Jag vill veta lyckas balansera mellan det tunga och lekfulla på ett sätt som signalerar seriös, trovärdig, pålitlig och trygg.
Förebyggandenivå	Framförallt primär brottsprevention.
Ålder på målgruppen	Webbplatsen är målgruppsanpassad efter tre åldersgrupper: Under 8 år. 8–13 år. 14–17 år.
Evidensbaserat eller annan metod	Delvis. Se ovan.

SAMMANFATTNING

I Sverige bedrivs arbete dels generellt mot våld bland unga, dels mer specifikt mot våld i nära relationer mellan unga. Det stöd som i dag finns för unga som utsatts för våld i en nära relation är relativt välutvecklat, och finns mer eller mindre i hela landet. Det finns även hjälp till förövare, om än långt ifrån i samma utsträckning som stöd till utsatta. Något som behöver utvecklas i Sverige är stödet till unga män. Män söker inte hjälp i den utsträckning de behöver, vare sig som offer eller som förövare. Det är också viktigt att män inte bara får stöd och hjälp i rollen som förövare, utan även som offer, eftersom det är tydligt att män varken vill anmäla eller ens "erkänna" att de själva blivit utsatta. Sådant stöd gynnar inte bara män, i deras relationer, utan också indirekt kvinnor.²⁵

Forskning på gång

Ur ett forskningsperspektiv vet vi i Sverige ännu ganska lite om våld i ungas nära relationer, både när det gäller omfång och karaktär på brottsligheten, eftersom det helt enkelt inte har bedrivits forskning om detta i någon större utsträckning. Mer kunskap är dock på gång. Bland annat kommer den undersökning som görs av Carolina Överlien på Stockholms universitet, och som bygger på STIR, att kunna ge ett underlag vi inte tidigare haft. Brottsförebyggande rådet (Brå) har vart tredje år sedan 1995 genomfört Skolundersökningen om brott, en riksrepresentativ enkätundersökning bland ungdomar i årskurs nio, som mäter såväl utsatthet för brott som delaktighet i brott. Sverige tillhör därmed ett fåtal europeiska länder som har möjlighet att beskriva ungdomsbrottslighetens utveckling i denna åldersgrupp, på annat sätt än enbart genom kriminalstatistik. Tyvärr omfattar undersökningen ingen fråga om våld i ungas nära relationer, vilket annars hade kunnat skapa ett bättre kunskapsläge i Sverige. Brå kommer dock att utvärdera den nya enkät som använts i den senaste skolundersökningen, och se över möjligheten att inför nästa datainsamling införa frågor om våld i ungas nära relationer.

Brås funktion för analys av statistik om brottsutvecklingen och om rättsväsendets verksamhetsresultat ska under år 2017 närmare studera våld i nära relationer mellan unga. Inom ramen för studien kommer data från den särskilda NTU-modulen för brott i nära relation att användas, eventuellt tillsammans med uppgifter från den reguljära NTU och Brå kriminalstatistiken.

Insatserna är inte sammanhållna

Erfarenheten inom polisen visar att många utsatta unga inte är medvetna om att de faktiskt utsatts för brott i en nära relation. Gränserna för vad som anses okej eller inte okej är många gånger förskjutna, och mörkertalet antas därför vara mycket högt. Det är en utmaning för polisen att nå ut till utsatta unga, och det finns i dagsläget ingen nationell strategi eller metod för detta. De initiativ som eventuellt förekommer finns endast på lokal nivå, eller är rent av personbundna; det finns dock inga sammanställda uppgifter. Vid utredningar om brott i ungas nära relationer särskiljer sig inte heller utredningsåtgärderna från de ordinarie rutiner och metoder som finns för utredningsarbete vid brott i nära relationer mellan vuxna. I varje enskilt fall görs en individprövning om vilka stödinsatser och åtgärder som behövs för att säkerställa trygghet och säkerhet.²⁶

En ökad medvetenhet – men samhället insatser behöver öka ytterligare

Under de senaste åren har man kunnat se ett större engagemang i samhället mot våldtäkter, sexuella trakasserier och sexuella övergrepp mot barn och unga. Den mediala uppmärksamheten kring en mängd enskilda fall har skapat debatt kring de brister som finns i samhället vad gäller att skydda unga kvinnor som utsatts för våld i och utanför nära relationer. I och med det har trycket ökat på både polis och politiker samt engagerat allmänheten. Men utan kunskap om hur denna problematik ser ut är det svårt att veta hur man bäst ska arbeta både förebyggande för att minska våldet mot unga kvinnor i nära relationer, men också hur man bäst ska stödja och hjälpa de som redan utsatts.

²⁵ Emma Sorbring, professor i barn - och ungdomsvetenskap, Högskolan Väst.

²⁶ Intervju med Emma Ramstedt, verksamhetsutvecklare brott i nära relation, polisens utvecklingscentrum region Väst.

Forskningsresurser behöver därför läggas på våld i ungas nära relationer på samma sätt som man i Sverige har bedrivit forskning och arbetat med våld i vuxnas nära relationer. Att arbeta för att motverka våld i ungas nära relationer behövs, dels på grund av att detta våld är mycket utbrett, dels – och kanske främst – för att sådana insatser är avgörande för att förebygga fortsatt våld mot kvinnor i alla åldrar.

LITTERATURLISTA

Barber, C., McCarry, M., Berridge, D. & Evans, K. (2009). *Partner exploitation and violence in teenage intimate relationships*. London: NSPCC.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2002). *Våld mot kvinnor i nära relationer*. Rapport 2002:14. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2007). *Brottsutvecklingen i Sverige fram till år 2007*. Rapport 2008:23. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2009). *Grövre våld i skolan*. Rapport 2009:6. Stockholm:

Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2010a). *Brott bland ungdomar i årskurs nio*. Resultat från skolundersökningen om brott åren 1995–2008. Rapport 2010:6. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2010b). *Mäns våld mot kvinnor, hedersrelaterat våld och förtryck samt våld i samkönade relationer*. Rapport 2010:18. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2012a). *Hatbrott 2011*. Rapport 2012:7. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2012b). NTU 2011. *Om utsatthet, trygghet och förtroende*.

Rapport 2012:2. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2012d). *Polisens utredningar av hedersrelaterat våld*. Brå 2012:1. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2014). *Brott i nära relationer*, Brå 2014:8. Stockholm:

Brottsförebyggande rådet.

Brottsoffermyndigheten (2001). *Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning*. Umeå: Brottsoffermyndigheten.

Danielsson, I., Blom, H., Nilsson, C., Heimer, G., & Högberg, U. (2010). "Tydliga könsskillnader i ungdomars utsatthet för våld": I: *Läkartidningen*, nummer 18, 2010, volym 107.

Estrada, F. (1999). *Ungdomsbrottslighet som samhällsproblem*. Utveckling, uppmärksamhet och reaktion. Akademisk avhandling. Stockholm: Kriminologiska institutionen vid

Stockholms universitet.

Hickman, I., Jaycox, I. & Aronoff, J. (2004). "Dating violence among adolescents: Prevalence, gender distribution & prevention program effectiveness": I: *Trauma, Violence & Abuse*, 5, s. 123–142. Thousand Oaks: Sage Publications.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Mucf (2015). *Unga, maskulinitet och våld. Slutrapportering av uppdrag om attityder till maskulinitet och jämställdhet*. Stockholm: Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

SOU 2014:49. *Våld i nära relationer – en folkhälsofråga. Förslag för ett effektivare arbete.* Betänkande av Nationella samordnaren mot våld i nära relationer. Stockholm: Fritzes.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2011). *Våldsförebyggande arbete med män, en kunskapsöversikt.* Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting.

Stolt, E. (2009). *Våld i samkönade relationer – en kunskaps- och forskningsöversikt.* NCK-rapport 2009:2. Uppsala: Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) vid Uppsala universitet.

Straus, M. A. (2007). "Dominance and symmetry in partner violence by male and female university students in 32 nations". I: *Children and Youth Services Review*, 30, s. 252 – 275.
Ungdomsstyrelsen (2013). Fokus 13. *Unga och jämställdhet.* Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:4. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Ungdomsstyrelsen (2013). *Unga och våld – en analys av maskulinitet och förebyggande verksamheter.* Ungdomsstyrelsens skrifter 2013:1. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

Unizon (2015).. Stockholm: Unizon.

ORGANISATIONER SOM GER STÖD TILL UNGA SOM UTSATTS FÖR VÅLD I NÄRA RELATIONER

1000 Möjligheter

Barn- och elevombudet (BEO)

Barnens rätt i samhället (BRIS)

Barnombudsmannen (BO)

Brottsrummet.se (Brottsförebyggande rådet)

Jagvillveta.se (Brottsoffermyndigheten)

killfrågor.se (Män för jämställdhet)

Kvinnofridslinjen.se (Nationellt centrum för kvinnofrid)

MUM i Göteborg och Stockholm

RFSLs brottsofferjour

Rikskriscentrum, (Sveriges kriscentrum för män)

Roks

Rädda Barnen

Stödcentrum

Terrafem

Tjejjouren.se

Unga brottsoffer (Brottsofferjouren)

Unizon

FINLAND

VÅLD I NÄRA RELATIONER I FINLAND

Finländska undersökningar som kartlägger ungdomars erfarenheter av våld riktas vanligtvis till personer mellan 15 och 18 år. Det är svårt att få sammanställda forskningsdata för åldersgruppen 13–18-åringar. I detta kapitel beskrivs på ett allmänt plan finländska ungdomars upplevelser av mobbning, våld och hot och i kapitel 4.3 beskrivs närmare erfarenheter av sexuellt våld och våld i under sällskapande hos ungdomar.

Enligt enkäter om ungdomsbrottslighet (Näsi 2016) har erfarenheterna av mobbning, hot och våld minskat betydligt i Finland sedan 2008 bland 15–16-åriga ungdomar och trenden fortsatte under 2016. Fram till 2012 följde trenden samma riktning i granskningar utifrån såväl förövare som offer. Trenderna är likadana för både flickor och pojkar.

Flickor (19 %) stötte oftare än pojkar (14 %) på våld som gjordes av syskon. Åtta procent av flickorna hade upplevt fysiskt våld av en kompis och fem procent av en annan ung person. För pojkar var det nästan lika vanligt med våld som gjordes av kompisar (16 %) som med våld av syskon (14 %). Elva procent av pojkarna hade upplevt våld av en annan ung person. Tre procent av pojkar och flickor uppgav att deras tidigare eller nuvarande partner utfört våldsdåd. Sju procent av pojkarna och tre procent av flickorna hade utsatts för våld av en okänd ungdom. (Näsi 2016.)

I enkäten om ungdomsbrottslighet (Näsi 2016) har även kroppslig åga som föräldrar utsätter ungdomar för följts upp under 2004–2016 med hjälp av jämförbara frågor. Nivån på upplevelser av kroppslig åga var mycket stabil mellan åren 2004 och 2012. År 2004 hade 47 procent av ungdomarna upplevt kroppslig åga någon gång under sitt liv medan motsvarande andel år 2012 var 43 procent. För år 2016 iaktas dock en tydlig nedgång, eftersom bara 29 procent av svararna hade upplevt kroppslig åga under sitt liv. Andelen personer som upplevt kroppslig åga under året var sju procent i 2004 och 2008 års enkäter, åtta procent i mätningen år 2012 och fem procent i 2016 års mätning. En likadan trend kan iaktas även i andra undersökningar (Fagerlund m.fl. 2014).

Våld under sällskapande var inte ett särskilt synligt tema inom finländsk ungdomspolitik och arbetet för att minska våldet. Ämnet tangeras i enkätundersökningar riktade mot unga och i program för att minska våld, ofta antingen i samband med sexuellt våld och trakasserier eller i samband med förebyggande av våld i nära relationer och familjevåld eller våld mot kvinnor, men det har sällan behandlas som en separat helhet.

I Finland används inget tydligt på forskningsdata baserat program för att förebygga våld under sällskapande (som Safe Dates-programmet i USA med målgruppen 13–17-åringar). Det är även svårt att definiera begreppet sällskapande. Den finländska ungdomskulturen skiljer sig från den amerikanska dating-kulturen och därför är begreppet svårdefinierat.

Sexualbrott som begåtts av utlänningar har alltid väckt livlig offentlig debatt i Finland och diskussionen väcktes särskilt till följd av den kraftiga ökningen asylsökande under 2015. I detta sammanhang har unga kvinnor varit ett föremål för särskilt skydd i diskussionerna.

INSATSER FÖR MINSKA VÅLD I NÄRA RELATIONER MELLAN UNGA I FINLAND

Finland har haft flera av statsrådet godkända program för jämställdhet och inre säkerhet för att minska bl.a. familjevåld och våld i nära relationer, sexuellt utnyttjande, sexuella trakasserier, våld på arbetsplatsen och för att förbättra tjänster för offren. Kroppslig åga riktad mot barn förebyggdes med Slå inte barnet-programmet (Slå inte barnet. Nationella handlingsprogrammet för att minska kroppslig åga mot barn 2010). De nationella hand-

lingsprogrammen har innehållit förslag för att minska våld mot barn och ungdomar, men de har inte inkluderat åtgärder för att särskilt minska våld som förekommer under sällskapande. Däremot har programmen innehållit åtgärder som tangerar våld under sällskapande eller där ett perspektiv kan ha varit att minska våld under sällskapande. I det tredje programmet för den inre säkerheten för 2011–2014 ingick en åtgärd enligt vilken sexuella trakasserier och sexualbrott mot barn och ungdomar ska förebyggas. I åtgärdsförslaget föreslogs att informationen på nätet för barn och ungdomar om sexuella trakasserier och sexuellt våld sammanställs och uppgifter om var man hittar informationen ska läggas ut på de sidor som ungdomarna ofta besöker (t.ex. YouTube, Facebook, osv.) och att det ska inrättas ett nätverk som koordinerar spridningen av information om sexuellt våld riktat mot barn och förebyggande av det till ungdomar, ungdomarnas föräldrar och dem som arbetar med ungdomar.

Ett av målen i programmet för att minska våldet mot kvinnor för åren 2010–2015 (SHM 2010) var att stärka arbetet för att förebygga våld. Programmet innehöll en mängd åtgärder som i första hand syftade till att förebygga sexuellt våld som upplevs av ungdomar, men som också tangerar våld under sällskapande. Målet med åtgärderna var att utveckla material som stöd för säkerhetsfostran som riktas till barn och ungdomar så att man i samband med den grundläggande utbildningen ger utbildning i sexuella rättigheter och säkerhetsfärdigheter, erbjuda temainnehåll om säkerhetsfostran till den grundläggande utbildningen och fortbildningen av personal inom skol- och studerandehälsovården, kurator- och skolpsykologer, lärare och personal inom småbarnspedagogik (barntädgårdslärare, barnskötare, närvårdare), genomföra en kampanj mot sexuellt våld som särskilt riktas mot unga med hjälp av elektroniska medier samt etablera en utbildning som ges till civiltjänstgörare om minskning av sexuellt våld som en del av grundutbildningsperioden och granska möjligheten att inkludera detta temaområde som en del av försvarsmaktens grundutbildningsperiod.

Undervisningen i säkerhetsfärdigheter har stärkts i den nya läroplanen som trädde i kraft i början av 2015. Förebyggandet av våld och trakasserier som barn och ungdomar upplever effektivteras och förs vidare också av lagen om elev- och studerandevård (1287/2013), som trädde i kraft den 1 augusti 2014. Enligt lagen ska en plan för hur de studerande ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier tas med i elevhälsoplanen för varje läroanstalt. Viktiga åtgärder som påverkar attityderna har även varit temahelheter för att minska och förebygga våld som inkluderats i utbildningen av civiltjänstgörare och värnpliktiga. I den nya lagen om främjande av integration (1386/2010) beaktades alla invandrares rätt till basinformation om Finlands lagstiftning, invandrares rättigheter och skyldigheter i samhället och arbetslivet, tjänstesystemet samt andra grundläggande frågor om samhället. Med stöd av lagen utarbetades guiden Välkommen till Finland som innehåller information avsedd för invandrare, även om våld inom familjen som fenomen och lagstiftning om det samt den hjälp och stöd som står till buds.

I programmet för att minska våld mot kvinnor (SHM 2010) uppmärksammades även kvinnor som är i en särskilt sårbar ställning, till exempel dem som hör till etniska och kulturella minoriteter samt handikappade. Inom programmet utfördes undersökningen Våld mot romska kvinnor i närrelationer och inom familjen (SHM:s rapport 33:2013) och utgavs guiden Våga tala – våga vara (THL:s publikation 28:2013) om våld som handikappade kvinnor upplevt, som innehöll praktiska anvisningar för att utveckla nödvändiga specialtjänster. Istanbulkonventionen om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet trädde i kraft i Finland i augusti 2015. Det tredje kapitlet i Istanbulkonventionen (artikel 12–17) innehåller skyldigheter riktade mot stater för att förebygga alla former av våld som hör till konventionens tillämpningsområde. Enligt förklaringsdokumentet till konventionen är det viktigaste målet för konventionen att förebygga våld och verkställandet av konventionen kommer i fortsättningen att styra arbetet för att förebygga våld i Finland.

OMFANG, KARAKTER, UDVIKLING I FINLAND

I Finland har inga undersökningar utförts som tydligt kartlägger våld under sällskapande, men olika enkäter som riktats till ungdomar har inkluderat frågor som gäller hur vanligt det är med våld under sällskapande. Dessa enkäter är enkäten Hälsa i skolan (till åttonde- och niondeklassare, första och andra årets studerande i gymnasier och yrkesläroanstalter), barnofferundersökningen (enkät till niondeklassare) och enkäten om ungdomsbrottslighet (enkät till niondeklassare).

Med enkäten Hälsa i skolan insamlas information om barns och ungdomars levnadsförhållanden, skolförhållanden, hälsa, hälsovanor och studerandevård. Den anonyma och frivilliga enkäten som handleds av läraren genomförs vartannat år som en del av det normala skolarbetet. Enkäten besvaras av elever i årskurs 8 och 9 inom den grundläggande utbildningen samt första och andra årets studerande i gymnasier och vid yrkesläroanstalter. Från och med 2017 deltar även elever i klass 4 och 5 inom den grundläggande utbildningen samt deras vårdnadshavare i enkäten.

År 2015 besvarades enkäten av 50 404 elever i årskurs 8 och 9 inom den grundläggande utbildningen, 38 760 första och andra årets studerande i gymnasier och 31 236 första och andra årets studerande vid yrkesläroanstalter.

I enkäten kartläggs det hur vanligt det är med sexuella trakasserier och sexuellt våld med flera frågor. Förövaren efterfrågas inte. Sexuella trakasserier bedömdes genom att fråga om den unga hade upplevt störande sexuella förslag eller sexuellt antastande 1) via telefon eller internet, 2) i skolan/läroanstalten, hobbyverksamhet, på gatan, i köpcenter eller andra offentliga lokaler eller 2) om den unga hade upplevt mobbning, skällsord eller kritik som kränker kroppen eller sexualiteten. När det gäller sexuellt våld efterfrågades om den unga hade upplevt 1) beröring av intima områden på kroppen mot sin vilja, 2) tvingande till samlag eller annan typ av sex eller 3) erbjudande av pengar, varor eller rusmedel mot sex. Det fanns tre svarsalternativ till frågorna om hur vanligt det är med sexuella trakasserier och sexuellt våld: svaren kunde uppges att de upplevt dessa "upprepade gånger", "ibland", men också välja svarsalternativet "nej".

Tjugoåtta procent av flickor inom den grundläggande utbildningen hade ibland eller upprepade gånger upplevt störande förslag eller antastande via telefon eller internet. Motsvarande siffror för flickor i gymnasiet var 32 procent och för flickor vid yrkesläroanstalter 37 procent. För pojkar var motsvarande siffror 10, 7 och 9 procent. Sexton procent av flickor inom den grundläggande utbildningen hade ibland eller upprepade gånger upplevt störande förslag eller antastande i offentliga lokaler. Motsvarande siffra för flickor i gymnasiet och vid yrkesläroanstalter var 21 procent. Sex procent av pojkar inom den grundläggande utbildningen och yrkesutbildningen och fyra procent av pojkar i gymnasiet hade upplevt detta. Mobbning, skällsord och kritik mot kroppen eller sexualiteten hade ibland eller upprepade gånger upplevts av 24 procent av flickor i grundskolan, 23 procent av flickor i gymnasiet och 29 procent av yrkesstuderande flickor. Av pojkarna i grundskolan hade 14 procent upplevt detta, medan siffran bland pojkar i gymnasiet och vid yrkesläroanstalter var 11 procent.

Resultaten för 2015 och 2013 är jämförbara när det gäller sexuella förslag och sexuellt antastande via telefon eller internet. Dessa upplevelser har minskat med 6 procentenheter i grundskolor och gymnasier och med 5 procentenheter vid yrkesläroanstalter.

Upplevelser av sexuellt våld var ovanligare än upplevelser av trakasserier. Beröring av intima områden på kroppen mot deras vilja hade ibland eller upprepade gånger upplevts av 8 procent av flickor i grundskolan, 10 procent av flickor i gymnasiet och 16 procent av yrkesstuderande flickor. Sex procent av pojkar inom den grundläggande utbildningen och yrkesutbildningen och 4 procent av pojkar i gymnasiet hade upplevt detta. Tvingande till samlag eller annan typ av sex hade ibland eller upprepade gånger upplevts av 5 procent av

flickor i grundskolan, 7 procent av flickor i gymnasiet och 12 procent av yrkesstuderande flickor. Motsvarande siffror för pojkar i grundskolan och vid yrkesläroanstalter var 5 procent och för pojkar i gymnasiet 2 procent. Fem procent av flickor och pojkar i grundskolan samt flickor i gymnasiet, 2 procent av pojkar i gymnasiet, 9 procent av yrkesstuderande flickor och 5 procent av yrkesstuderande pojkar hade erbjudits pengar, varor eller rusmedel mot sex.

Minskningen av sexuellt våld jämfört med år 2013 har varit betydande. Andelen personer som upplevt någon form av sexuellt våld har minskat med 5 procentenheter inom den grundläggande utbildningen, 5 procentenheter i gymnasier och 7 procentenheter i yrkesläroanstalter under de två senaste åren. Endast erfarenheter av att ha erbjudits pengar, varor eller rusmedel mot sex ökade något (2 procentenheter) bland pojkar i grundskolan. Resultaten omfattar svarare under 21 år.

Enkäter om ungdomsbrottslighet har genomförts sedan 1995. Numera genomförs enkäten vart fjärde år. De senaste resultaten är från 2016. År 2016 genomfördes enkäten i 68 skolor för årskurserna 7–9 på olika håll i Finland och sammanlagt 6 061 elever i årskurs nio svarade på enkätundersökningen. Våld under sällskapande utreddes genom att fråga om svararen har blivit misshandlad av en tidigare eller nuvarande partner under det senaste året. Tre procent av både pojkar och flickor uppgav att deras tidigare eller nuvarande partner hade misshandlat dem.

Sexuella trakasserier upplevda av ungdomar kartlades med två olika frågor år 2016. Frågorna specificerade om den unga hade upplevt sexuella närmanden eller sexuellt umgänge med en vuxen eller en person som är minst fem år äldre än den unga själv. Dessutom frågades det om den unga hade upplevt sexuella trakasserier av någon annan ung person. Under året hade 8 procent av ungdomarna upplevt sexuella trakasserier av en annan ung person. Sexuella trakasserier var vanligare för flickor än för pojkar. Tolv procent av flickorna och 4 procent av pojkarna hade blivit trakasserade av en annan ung person. När det gäller sexuella trakasserier av en annan ung person hade närmare hälften (46 %) av offren upplevt beröring (klämmande, grepp, tafsande) som kändes störande. Trettiosex procent av offren hade upplevt att förövaren hade kommenterat deras utseende och kropp på ett sexuellt sätt så att det kändes otrevligt. Drygt en fjärdedel (28 %) av trakasserioffren hade upplevt övertalning till sexuellt umgänge eller fått antastande eller sexuella meddelanden antingen via SMS, i sociala medier eller på annat sätt via internet (27 %). Femton procent av offren upplevde att förövaren hade använt fysiskt våld som en del av sin gärning och 14 procent hade upplevt hot eller påtryckningar till sexuellt umgänge. Vart tionde offer uppgav att förövaren spridde bilder eller skvaller med sexuell antydning, vilka upplevdes som förnedrande eller kränkande. Nio procent av offren fick en fysisk skada av det skeda. En masteruppsats (Niemi 2010) har gjort på grund av den större barnet forskning om dating våld bland ungdomar. I denna studie var uppgifter som samlats in från niondeklassare i skolor runt om i Finland. Materialet består av 5,775 svar, och studien diskuterar erfarenheter av våld i allmänhet, och inte bara erfarenheter av våld i nära relationer. Tillförlitliga uppskattningar av omfattningen av dating våld kan inte göras på grund av undersökningen. Undersökningen frågar bara om "den sista våldsamma erfarenhet", som kan eller inte kan ha begåtts av en partner. Undersökningen innehåller den bara fysiskt våld och hot om, och sexuella våld. Det utesluter många former av dating våld, som erfarenheterna av social kontroll, förstörelse av sociala relationer, och invasionen av den personliga integriteten, bland andra mer subtila former av våld, inte nämns. Inte heller studien anser de psykologiska, sociala och känslomässiga effekter av dating våld.

Men studien visar att dating våld existerar verkligen och något måste göras åt det. Huvuddelen av detta våld skulle klassificeras som "mild våld", vilket i sin tur orsakar "milda skador." Den vanligaste erfarenhet när det gäller dejting våld verkar vara hot om våld. Unga kvinnor upplever våld på en allvarligare nivå än pojkar, och det i allmänhet händer bakom stängda dörrar. De flesta av de flickor som upplever dejting våld blir fysiskt skadad av den.

Pojkar, å andra sidan, erfarenhet dating våld på offentliga platser och inte lider fysiska skador. En fjärdedel av ungdomar som upplever dating våld inte berättar för någon om det; föräldrar eller andra vuxna sällan informeras.

Dating våld verkar ha direkta kopplingar till en sociala och ekonomiska status. Bakgrunder ungdomar inför dating våld innehåller ofta arbetslöshet, ekonomiska svårigheter, alkoholism, bevitnat och / eller upplevt våld i hemmet, föräldrarnas relationsproblem, och slåss. Men en svår bakgrund inte automatiskt översätta till våldsamma relationer. Det är uppenbart att tidigt sällskapande erfarenheter påverka senare sällskapande erfarenheter. Studier har också visat att negativa sociala mönster i form relationer verkar passera vidare från generation till generation. Fler studier behöver göras om detta ämne, både kvantitativt för att mäta omfattningen av problemet och kvalitativa att förstå vilken typ av det.

I Förbundet för Mänskliga Rättigheters undersökning om hedersuppfattningar och våld, Kunniakäsitykset ja väkivalta, (Hansen m.fl. 2016) utreddes våld relaterat till heder, ingripande i det och förebyggande av det i Finland. Utredningsmaterialet består av 31 temaintervjuer av yrkespersoner inom olika områden och personer med invandrarbakgrund, resultaten från en webbenkät för yrkespersoner inom utbildning samt polisdokumentmaterial. I undersökningen lyfts det även fram hur hedersrelaterade uppfattningar begränsar ungdomars sällskapande.

FD Anu Isotalus vid Åbo universitet forskar i våld som ungdomar mött i under sällskapande i Finland inom ASLA-projektet för sin post doc-forskning. Undersökningsmaterialet består av polisens brottsanmälningsmaterial om misshandel som riktats mot 15–21-åriga ungdomar år 2013 (N=5992). Materialet har begränsats enligt offrets ålder, vilket betyder att förövarens ålder är okänd. I undersökningen om våld under sällskapande avgränsas de som inte är förlovade, sambor eller gifta med förövaren och de som inte har ett gemensamt barn med förövaren. Forskningsprojektet siktar inte direkt mot förebyggande verksamhet, utan producerar information som i fortsättningen kan utnyttjas för att förebygga våld under sällskapande.

PROJEKTER OM "VOLD I NÆRE RELATIONER I FINLAND"

MUN KROPPA. MÄ PÄÄTÄN (MIN KROPP. JAG BESTÄMMER)

Projektnamn	Mun kroppa. Mä päätän (Min kropp. Jag bestämmer)
Ansvarig organisation	Institutet för hälsa och välfärd
Hur är projektet finansierat/budget	Social- och hälsovårdsministeriet finansierade kampanjen (20 000 €).
Förebyggandemetod	Målet var att ungdomar ska bli medvetna om sina egna sexuella rättigheter och beteende som kränker dem. Kampanjens webbplats gav handledning i att identifiera hotfulla situationer gällande sex och i att söka hjälp. Personer i offentligheten, från musiker till riksdagsledamöter, stödde kampanjen med bilder och ställningstaganden.
Utvärderat på något sätt	enkäten till parterna som medverkade i att genomföra kampanjen
Typ av utvärdering	Projektutvärderingen baseras på en enkät till parterna som medverkade i att genomföra kampanjen.
Resultat	Feedback från organisationer, polisen och samarbetspartner var positiv. Med hjälp av kampanjen var det lättare att lyfta fram frågan om ungdomars säkerhetsfärdigheter och sexuell självbestämmanderätt och att öka medvetenheten bland personer som arbetar med ungdomar.
Förebyggandenivå	Primärnivå
Ålder på målgruppen	15-17 år
Evidensbaserat eller annan metod	

RIGHT TO CHOOSE

Projektnamn	Right to Choose
Ansvarig organisation	Inrikesministeriet
Hur är projektet finansierat/budget	Projektet finansierades av Europeiska unionens Progressfond (197 780 €), inrikesministeriet (42 050 €) samt organisationer som låg bakom projektet (sammanlagt 8 000 €). Bakgrundsorganisationerna var Finlands Röda Kors, Nationella Kvinnolinjen i Finland rf, Våldtäktskriscentralen Tukinainen rf och Lyömätön Linja Espoossa rf.
Förebyggandemetod	Inom projektet producerades läromaterial (kortfilmer och lösningsteater), arrangerades seminarier och föreläsningar för studerande på andra stadiet, producerades ett brottsanmälningsspel och en webbplats. Dessutom producerades mycket material för sociala medier och i tjänsternas arrangerades reklamkampanjer. Som en del av projektet genomförde Polisyrkeshögskolan en undersökning om sexuella trakasserier som 15-åringar upplevt i Finland.
Utvärderat på något sätt	(Se nedan)
Typ av utvärdering	En extern utvärdering: syftet var att granska de resultat som uppnåtts inom projektet och deras genomslagskraft i relation till de mål som ställts upp. Utvärderingen gjordes i huvudsak som en efterhandsbedömning utifrån det material som producerats inom projektet. Utvärderingen kompletterades med temaintervjuer med projektkoordinatorn och några medlemmar i styrgruppen. Dessutom intervjuades en forskare som gjort sitt examensarbete om projektet.
Resultat	
Förebyggandenivå	Primärnivå
Ålder på målgruppen	15-25 år
Evidensbaserat eller annan metod	

#RESPECT

Projektnamn	#Respect
Ansvarig organisation	Polisinrättningen i Helsingfors
Hur är projektet finansierat/budget	
Förebyggandemetod	Projektets mål var att öka medvetenheten på primär nivå och målgruppen var hela befolkningen, inklusive ungdomar. Polisen utfärdade en kommuniké för sexuell självbestämmanderätt, respekt för andra och för samhällsfreden tillsammans med tjugo andra aktörer som arbetar med ungdomar, vuxna, kvinnor, barn, män, pojkar, flickor, invandrare och olika minoriteter. Man deltog i kampanjen genom att ta en bild på sig själv med #RESPECT skrivet på handen och lägga upp bilden på sociala medier.
Utvärderat på något sätt	enkäten till parterna i kampanjen polisstatistiken
Typ av utvärdering	Projektutvärderingen genomfördes med före/eftermätningar med polisens statistikmaterial samt genom att bedöma kampanjens effekter ur de deltagande parternas perspektiv genom att skicka ut en enkät i efterhand.
Resultat	Parterna såg att kampanjen har ökat den allmänna medvetenheten och diskussionen om sexuella trakasserier. Det är omöjligt att säga om ökat medvetenheten och diskussion har påverkat på det, att ingen skulle ha sexuella trakasserier eller trakasserier.
Förebyggandenivå	Primärnivå
Ålder på målgruppen	Alla åldersgrupper
Evidensbaserat eller annan metod	

TURVAVERKKO (SÄKERHETSNET)

Projektname	Turvaverkko
Ansvarig organisation	Förbundet för mödra- och skyddshem
Hur är projektet finansierat/budget	Finansierades av Penningautomatföreningen
Förebyggandemetod	Inom projektet utbildades yrkespersoner, producerades läromaterial (webbpublikationen "Rispektii"), arrangerades en kampanj för att öka medvetenheten (kampanjen "Seurusteluväkivalta" (dejtingvåld) om våld under sällskapande, testet "Rakkausmaisteri" (Master of Love)) samt utfördes samarbete med skolor och ungdomsgårdar.
Utvärderat på något sätt	Projektpublikationen, artikelsamlingen Rispektii (2014) behandlar särskilt våld mellan syskon, våld under sällskapande och hjälp till unga över nätet.
Typ av utvärdering	Projektet utvärderades genom en enkät i efterhand till ungdomar, anställda och samarbetsnätverk.
Resultat	Enligt utvärderingen upplevdes olika konstmetoder vara ett bra sätt att diskutera ett svårt ämne. Utvärderingen visade att det är svårt att upptäcka våld mellan syskon, att mer information behövs om fenomenet samt att det är vanligt att ungdomar upplever våld. Det behövs även mer resurser för att diskutera och förebygga våld.
Förebyggandenivå	Primärnivå
Ålder på målgruppen	12-18 år
Evidensbaserat eller annan metod	

MY SPACE, NOT YOURS! (2015-2017)

Projektnamn	My Space, Not Yours! (2015-2017)
Ansvarig organisation	Viola rf (i samarbete med St Michels stad)
Hur är projektet finansierat/budget	Projektet finansieras av Penningautomatföreningen
Förebyggandemetod	Projektet har fyra konkreta huvudmål. De riktas mot utbildningar, läromaterial, en allmän ökning av medvetenheten och materialproduktion. Utbildning och material produceras för både ungdomar och vuxna i skolor (lärare, kuratorer, hälsovårdare osv.)
Utvärderat på något sätt	Projektutvärderingen pågår
Typ av utvärdering	Projektutvärderingen pågår kontinuerligt, efter lektioner och utbildningar insamlas feedback från deltagarna. Feedback insamlas också vid evenemang, och den sammanställs.
Resultat	Feedbacken har i regel varit positiv, ämnet upplevs som viktigt och de metoder som tillämpas anses fungera väl. Eleverna och skolornas personal har entusiastiskt medverkat i projektet, eftersom de anser att frågan är viktig. Behovet av projektet uppkom då skolhälsoenkäterna visade hur vanligt det var med sexuella trakasserier och våld. Projektet ökar öppenheten och medvetenheten om våld i allmänhet samt om sexuellt våld, något som sänker tröskeln att söka hjälp.
Förebyggandenivå	Projektet siktar i huvudsak mot primär prevention, men sekundär prevention genomförs också för sin del i t.ex. gruppaktiviteter.
Ålder på målgruppen	13-18 år (elever i årskurs 7-9, gymnasie studerande och studerande vid yrkesläroanstalter)
Evidensbaserat eller annan metod	

DEJT PARK

Projektnamn	Dejt Park
Ansvarig organisation	Folkhälsans Förbund
Hur är projektet finansierat/budget	Finansierades av Penningautomatföreningen (2008-2011) och Folkhälsans Förbund (2011-)
Förebyggandemetod	Metoden består av en utarbetad mapp vars målsättning är att förebygga våld av alla slag i nära relationer och bidra till en ökning av respektfulla relationer när man dejt- tar och inleder ett parförhållande. Materialet ges i sam- band med två utbildningsdagar som ordnas på svenska när de efterfrågas. I materialet finns dels teori kring våld och respekt samt konkreta exemplar och metoder som kan användas för att i grupp, eller tillsammans med sin partner föra diskussioner kring våldsförebyggande och trygga relationer.
Utvärderat på något sätt	Materialet har inte blivit utvärderat genom forskning. En del studerandearbeten har gjorts på Folkhälsans Park- material överlag.
Typ av utvärdering	
Resultat	
Förebyggandenivå	
Ålder på målgruppen	Alla åldersgrupper
Evidensbaserat eller annan metod	

"TURVATAITOJA NUORILLE" (SÄKERHETS KUNSKAP FÖR UNGA. HANDBOK)

Projektname	"Turvataitoja nuorille" (handbok)
Ansvarig organisation	Institutet för hälsa och välfärd
Hur är projektet finansierat/budget	
Förebyggandemetod	Målet med handboken är att förebygga våld under sällskapande, sexuellt våld och sexuella trakasserier som ungdomar upplever. I materialet dekonstrueras myter om dessa fenomen och uppfattningar som skuldbelägger offret, vilka ofta hindrar identifiering, ingripande och tillgång till hjälp. Handboken erbjuder information om särdragen i våld och trakasserier. Samtidigt stärks ungdomarnas förmåga att försvara sina egna gränser och respektera andras gränser.
Utvärderat på något sätt	
Typ av utvärdering	
Resultat	
Förebyggandenivå	
Ålder på målgruppen	Unga i 12-18-års ålder och de som arbetar med dem
Evidensbaserat eller annan metod	

USKALLA OLLA – USKALLA PUHUA (VÅGA TALA – VÅGA VARA. HANDBOK)

Projektnamn	Uskalla olla – uskalla puhua (Våga tala – våga vara. Handbok)
Ansvarig organisation	Institutet för hälsa och välfärd
Hur är projektet finansierat/budget	
Förebyggandemetod	Målet är att minska våld mot kvinnor med funktionsnedsättning. Boken innehåller bland annat information om olika former av våld, information om var ska det gå att söka hjälp och kvinnors egna erfarenheter om våld.
Utvärderat på något sätt	
Typ av utvärdering	
Resultat	
Förebyggandenivå	
Ålder på målgruppen	Inte någon särskilt åldersgrupp, för alla som arbetar inom funktionshinderområdet.
Evidensbaserat eller annan metod	

NETTITURVAKOTI (SKYDDSCHEM PÅ NÄTET)

Projektnamn	Nettiturvakoti (www.turvakoti.net)
Ansvarig organisation	Förbundet för mödra- och skyddshem
Hur är projektet finansierat/budget	Finansieras av Penningautomatföreningen
Förebyggandemetod	Webbplatsen är riktad till alla parter när det gäller våld, barn, ungdomar och vuxna och utgör prevention på en primär nivå. På sidorna för unga finns information för barn och unga, tester, videor, chatt och ett diskussionsforum som möjliggör kamratstöd. Ett temaområde är våld under sällskapande, som innehåller information om våld under sällskapande, kännetecknen på en våldsam relation, vad man kan göra om partnern är våldsam samt ett test för att identifiera om partnern är våldsam (Rakkausmaisteri).
Utvärderat på något sätt	
Typ av utvärdering	
Resultat	
Förebyggandenivå	
Ålder på målgruppen	Sidorna för unga är riktade till barn mellan ungefär 12 och 18 år. Det finns sidor också för vuxna.
Evidensbaserat eller annan metod	

LITTERATURLISTA

Aaltonen, J. (2012). Turvataitoja nuorille. Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. Opas 21, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2012. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90817/Opas_21%20_verkko.pdf?sequence=1

Fagerlund, Monica & Peltola, Marja & Kääriäinen, Juha & Ellonen, Noora & Sariola, Heikki (2014). Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013 : lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Poliisiammattikorkeakoulun Raportteja 110.

Hansen, S. & Sams, A. & Jäppinen, M. & Latvala, J. (2016). Kunniakäsitykset ja väkivalta – selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Ihmisoikeusliitto.

Kivimäki, H. & Halme, N. (2016). Nuoret kokevat runsaasti seksuaalista häirintää. Haaste 2/2016. <http://www.haaste.om.fi/fi/index/lehtiarkisto/haaste22016/nuoretkokevatrunsaastiseksuaalishairintaa.html>

Niemi, J. (2010). Seurusteluväkivalta nuorten kokemana, Pro Gradu tutkielma. Tampereen Yliopisto, Sosiologian laitos.

Näsi, M. (2016). Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Katsauksia 18/2016. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta, Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/169509/Katsauksia_18_N%c3%a4si_2016.pdf?sequence=1

Piispa, M. (2013 toim.). Uskalla olla, uskalla puhua. Vammainen nainen ja väkivalta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110395/THL_OPA2013_028_verkko.pdf?sequence=1

SM (2014). Teoilla tuloksiin - Sisäisen turvallisuuden ohjelman vuosiraportti 2014. Sisäasiainministeriön julkaisu 32/2014.

STM (2010). Action Plan to Reduce Violence Against Women. Publications of the Ministry of Social Affairs and Health 2010:15.

Törmä, S. & Huotari, K. (2015). Right to Choose – End to sexual violence and harassment. An external evaluation of the project. Referenssi Oy.

DANMARK

KÆRESTEVOLD I DANMARK

I Danmark anvendes typisk begreberne *vold i nære relationer* og *kærestevold* for den situation, hvor mænd og kvinder bliver udsat for vold af en nuværende eller tidligere partner i og uden for hjemmet.

Begrebet *vold i nære relationer* anvendes ofte som en paraplybetegnelse, og omfatter forskellige voldsforhold, hvor offer og gerningsmand kender hinanden i forvejen, samt den vold børn kan være vidne til i deres hjem. Begrebet omfatter således en række forskellige situationer som hustruvold, vold mod børn samt kærestevold.

Begrebet *kærestevold* bruges om unges kæresteforhold i alderen 16-24 år. Der er således tale om en aldersinddeling frem for en gruppering efter ægteskabelig status. Det vil sige, at begrebet kærestevold anvendes om vold blandt unge par, uanset om de er gift eller ej.

En væsentlig begrundelse for at have særligt fokus på kærestevold er – udover at forebygge selve volden - at volden i disse forhold sjældent er begrænset til den fysiske vold, men omfatter ofte også psykiske overgreb, seksuelle krænkelser, frihedsbegrænsninger og materiel skade.²⁷ Foruden de direkte konsekvenser ved at være udsat for vold indebærer det endvidere for mange ofre også andre negative følger i form af mere generelle trivselsproblemer, og særligt unge kvinder er udsatte for smerter i underlivet, depression, vanskeligheder i personlige forhold mv.²⁸ Forskning peger på, at der er en sammenhæng mellem at blive udsat for kærestevold i ungdomsårene og risikoen for senere partnervold.²⁹

Forebyggelse af kærestevold kan derfor medvirke til, at unge kan undgå at blive i et voldeligt forhold, men også at undgå de mange langsigtede negative følgevirkninger, der er forbundet med kærestevold.

Den seneste rapport om kærestevold fra 2012 viser, at ca. 10.000 unge danske kvinder og 5.500 danske mænd i alderen 16-24 år årligt udsættes for kærestevold.³⁰

Selvom om der er behov for et særligt fokus på unge, som er udsat for kærestevold, så er mange af voldsproblematikkerne ofte de samme for voksne, som befinder sig i voldelige parforhold. Mange af de forbyggende indsatser i Danmark er derfor ofte målrettet voldsproblematikken frem for en specifik aldersgruppe. Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestillings Hotline kan nævnes som et eksempel, hvor alle som er i et voldeligt forhold, eller er i tvivl om det, kan rette henvendelse.

Der findes dog også en række forskellige tilbud, som er målrettede til unge, som er udsat for kærestevold. målrettet

Disse indsatser kan grundlæggende inddeles i tre grupper:

1. indsatser som skal skabe opmærksomhed (awareness) om problemstillingen, således at unge bedre kan identificere og håndtere voldelige parforhold.
2. rådgivningsindsatser typisk i form af en hotline og/eller brevkasse.
3. indsatser som har til hensigt at styrke de unges evner til at håndtere svære følelser som jaloux etc.

27 Vold i nære relationer, omfang, karakter og indsats i Danmark, Helweg-Larsen 2012, s. 9

28 Unge og Kærestevold i Danmark, Helweg-Larsen 2008, s. 3

29 Unge og Kærestevold i Danmark, Helweg-Larsen 2008, s. 14

30 Vold i nære relationer, omfang, karakter og indsats i Danmark, Helweg-Larsen 2012,

EN NATIONAL STRATEGI - FOREBYGGELSE AF KÆRESTEVOLD I DANMARK

Forskellige danske regeringer har løbende haft fokus på vold i nære relationer og siden 2002 er der blevet vedtaget fire nationale handlingsplaner, som har haft til formål at bekæmpe vold i nære relationer.³¹ Den seneste handlingsplan fra 2014 indeholder fire indsatsområder, hvor kærestevold er et af disse indsatsområder.³²

Formålet med handlingsplanen fra 2014 er at skabe resultater på kærestevolds-området ved bl.a. at iværksætte følgende aktiviteter:

- *Gennemføre forsøg med behandling af unge, der lider under følgerne af kærestevold*
Det kan være vanskeligt at hjælpe unge, som har været udsat for kærestevold. Dette skyldes til dels, at denne gruppe ofte ikke søger hjælp, men det skyldes også, at de fleste tilbud til voldsudsatte primært er målrettet voksne. Der er således et behov for behandlingstilbud til unge i alderen 15-18 år, som har været udsat for kærestevold. Behandlingstilbuddene skal medvirke til at reducere de negative virkninger, der er forbundet ved at blive udsat for kærestevold eksempelvis trivsels- og helbredsproblemer. Men også at bryde voldsspiralen, så de unge ikke fortsætter i voldelige relationer senere i livet. *Center for Selvmordsforskning* har på den baggrund fået finansieret et treårigt projekt, som skal tilbyde behandling og støtte til unge, der er eller har været udsat for kærestevold. Projektet skal give unge redskaber til at bearbejde de negative følger af kærestevold hos den enkelte og forebygge, at den unge går ind i et nyt voldeligt forhold. De unge vil indgå i et forløb, hvor de enten individuelt eller i grupper tilbydes behandling og støtte.³³

- *Gennemføre skolekonkurrencer om kærestevold med henblik på at oplyse unge og involvere dem i en debat om, hvad der er acceptabel og uacceptabel opførsel mellem kærester*

Viden om vold i kæresteforhold kan være med til at sætte fokus på, at de unge skal kende deres egne grænser og sige fra over for vold i nære relationer. Der er derfor behov for at fortsætte debatskabende og oplysende aktiviteter målrettet 8.-10. klasser og ungdomsuddannelser i hele landet i form af skolekonkurrencer. Gennem disse konkurrencer bliver unge piger og drenge oplyst om kærestevold og sætter selv ord og følelser på emnet gennem noveller, sange, digte og diverse visuelle udtryk.

Konkurrencen blev for første gang afholdt i 2016, hvor digtet 'Jalousi' vandt samt filmen *Slaget i stilheden*.³⁴

- *Gennemføre oplysnings-/temadage på skoler om vold i hjemmet og kærestevold.*
Unge har brug for en bred vifte af information om vold og for muligheden for at få svar på spørgsmål om vold i familien og mellem kærester. Der skal derfor tilbydes temadage om vold i hjemmet og kærestevold i landets skoler. Temadagene på skolerne skal være med til at oplyse eleverne om kærestevold, og hvad der kendetegner et godt og respektfuldt kæresteforhold.

OMFANG, KARAKTER, UDVIKLING I DANMARK

I Danmark har man i en længere periode fulgt udviklingen i forhold til forekomsten af vold og seksuelle overgreb i det danske samfund. Der er dog i de seneste år kommet mere fokus på voldsproblematikkerne inden for særlige områder, herunder kærestevold.

I forhold til kærestevold i Danmark er der primært to undersøgelser, som har afdækket omfang, karakter og følger af kærestevold blandt unge mellem 16-24 år. Den seneste rapport er fra 2012, hvorfor de fleste oplysninger i dette kapitel kommer fra denne undersøgelse.³⁵

31 <https://www.uvm.dk/Ligestilling/Vold-i-familien-og-naere-relationer/Handlingsplaner>

32 https://www.uvm.dk/-/media/UVM/Filer/Ligestilling/Publikationer-2002-til-2014/2014/150902-Handlingsplan_bekaemp_vold_engelsk_2014.ashx?la=da

33 http://www.uvm.dk/Aktuelt/~/_UVM-DK/Content/News/Ligestilling/2016/160518-Nyt-behandlingstilbud-til-unge-udsat-for-kaerestevold

34 Vinderfilm: 'Slaget i stilheden'.

35 Vold i nære relationer, omfang, karakter og indsats i Danmark, Helweg-Larsen 2012

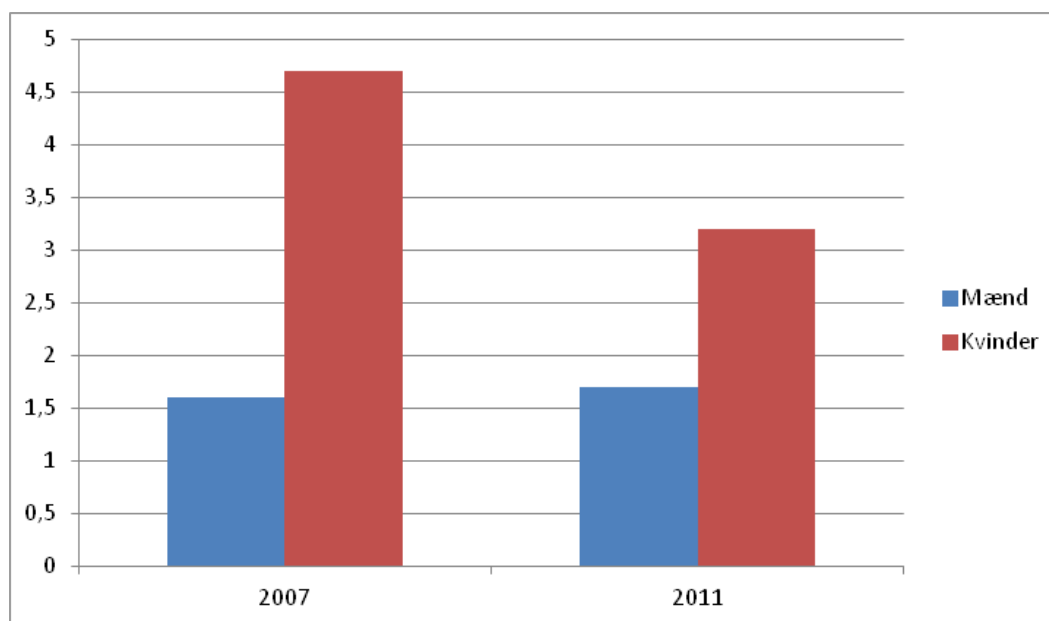
Rapporten fra 2012 viser, at 6,5 % af de kvinder, som har besvaret undersøgelsen, har været udsat for kærestevold, hvor tallet er 3,7 % for mænd, svarende til, at ca. 10.000 kvinder og 5.500 mænd i alderen 16-24 år årligt udsættes for kærestevold.³⁶

Rapporten viser derudover, at under 1 % af de adspurgte kvinder og mænd har oplyst, at de har været udsat for grov vold som eksempelvis at blive sparket eller slået med knyttæve.

FOREKOMST AF PSYKISK, FYSISK OG SEKSUEL VOLD BLANDT KVINDER OG MÆND, FORDELT PÅ TYPE AF VOLD, HVOR GERNINGSMANDEN ER OFRETS KÆRESTE³⁷

	Kvinder (n=1546)	Mænd (n=1234)
Psykisk vold, én eller flere former	38 (2,5 %)	18 (1,5 %)
Generet, mobbet, trusler via brev, SMS eller på internettet	29 (1,9 %)	15 (1,2 %)
Trusler om vold (ansigt til ansigt)	16 (1 %)	5 (0,4 %)
Fysisk vold, én eller flere former	49 (3,2 %)	21 (1,7 %)
Skubbet, revet, rusket, slået med flad hånd eller lignende	44 (2,9 %)	18 (1,5 %)
Sparket, slået med knyttet hånd eller med en genstand	8 (0,5 %)	4 (0,3 %)
Kastet ind mod møbler, vægge, ned ad trapper eller lign.	13 (0,8 %)	1 (0,1 %)
Kvælningsforsøg, angrebet med kniv eller skydevåben	6 (0,4 %)	2 (0,2 %)
Seksuel vold	41 (2,7 %)	15 (1,2 %)
Krænket seksuelt eller forsøg på sex mod sin vilje	26 (1,7 %)	7 (0,6 %)
Tvungen sex	18 (1,2 %)	9 (0,7 %)
Delt intime billeder imod sin vilje (f.eks. via MMS eller internettet)	9 (0,6 %)	3 (0,2 %)
Udsat for én eller flere former for vold	6,5 %	3,7 %

UDVIKLINGEN I FYSISK KÆRESTEVOLD

Der blev i 2007 og i 2011 gennemført undersøgelser, som målte omfanget af kæreste-

³⁶ Vold i nære relationer, omfang, karakter og indsats i Danmark, Helweg-Larsen 2012

vold. I 2007 oplyste 4,7 % af de unge kvinder, at de havde været udsat for kærestevold, hvor tallet var 1,6 % for de unge mænd. I 2011 var tallet faldet til 3,2 % for kvinder, men steget til 1,7 % for mænd. Rapporterne viser således, at der er sket et fald i forhold til kvinder, som udsættes for kærestevold, men at der modsat er sket en lille stigning i forhold til antallet af mænd, som er udsat for kærestevold.

Undersøgelsen viser også, at kun en meget lille andel af de unge rapporterer, at de har begået kærestevold. 1,4 % af de unge kvinder har oplyst, at de har udøvet fysisk vold mod deres kæreste, hvor tallet er 0,5 % for drengene.³⁷

ESTIMAT OVER ANTAL OFRE FOR PSYKISK, FYSISK OG SEKSUEL VOLD BLANDT 16-24-ÅRIGE I 2011³⁸

	Kvinder	Mænd
Udsat for en eller flere typer psykisk vold	7.500	5.000
Udsat for en eller flere former for fysisk vold	10.000	5.500
Udsat for en eller flere former for seksuel vold	8.500	5.000

Det er vigtigt at bemærke, at det ikke er muligt at lægge de enkelte kategorier sammen, idet de personer, som svarer, at de har været udsat for kærestevold, kan have været udsat for alle tre former for kærestevold, mens andre kun har været udsat for en enkelt form for kærestevold.³⁹

Foruden den kvantitative undersøgelse om kærestevold i Danmark fra 2012, er der også blevet foretaget en række fokusgruppeinterview med unge bl.a. om opfattelser af begrebet kærestevold, samt af erfaringer med grænseoverskridende handlinger fra en kæreste mv.⁴⁰ Selvom der er tale om en mindre udvalgt gruppe, og man derfor skal være varsom med at drage mere generelle konklusioner, så er mange af de overvejelser og udsagn, som de unge giver udtryk for i interviewene, i tråd med andre undersøgelser om kærestevold.

De unges opfattelse af hvornår der er tale om kærestevold, er betinget af forskellige omstændigheder, eksempelvis "intentionen bag handlingen", "hyppigheden af volden", "situationen for, hvornår volden er foregået" og "skadevirkninger", som væsentlige faktorer.⁴¹ Flere af de unge - både drenge og piger - oplyser, at piger gerne må give deres kæreste en lussing ved dennes utroskab uden, at det nødvendigvis anses som kærestevold eller i andre situationer, hvor volden anses som "selvforskyldt". Modsat mente fokusgruppen, at det aldrig er i orden, at drenge slår piger uanset situationen.

Hovedparten af de unge anser primært kærestevold som fysisk vold, hvorfor grænseoverskridende handlinger i kæresteforholdet ikke opfattes som et udtryk for kærestevold.⁴² Der eksisterer således en stereotyp forestilling blandt de interviewede drenge og piger om, hvem der kan være offer og gerningsmand i forhold til kærestevold. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at to af pigerne oplyser, at de har talt nedsættende og sladret om deres kærester for at nedbryde deres selvtillid - hvilket kan karakteriseres som psykisk vold - uden at disse piger selv anser disse handlinger som et udtryk for egentlig kærestevold.⁴³

De unge opfatter generelt kærestevold som et tabubelagt problem, hvor særligt kærestevold mod drenge er et følsomt emne. Flere af de unge mener, at det føles mere skamfuldt og ydmygende for drenge at blive udsat for kærestevold, end det gør for piger.⁴⁴

37 Kærestevold i Danmark 2012, Karin Helweg-Larsen, s. 59

38 Kærestevold i Danmark 2012, Karin Helweg-Larsen, tabel 11

39 Kærestevold i Danmark 2012, Karin Helweg-Larsen, s. 57

40 Resultaterne fra den kvalitative del af rapporten er baseret på fire kønsopdelte fokusgruppeinterviews med unge fra en teknisk skole og et gymnasium i Københavnsområdet. I alt deltog 14 piger og 10 drenge, hvor hovedparten (19 personer) var i alderen 17-19 år, jf. Kærestevold i Danmark 2012, Karin Helweg-Larsen, s. 84

41 Kærestevold i Danmark 2012, Karin Helweg-Larsen, s. 99

42 Kærestevold i Danmark 2012, Karin Helweg-Larsen, s. 117

43 Kærestevold i Danmark 2012, Karin Helweg-Larsen, s. 118

44 Kærestevold i Danmark 2012, Karin Helweg-Larsen, s. 109

OVERSIGT - TILBUD TIL UNGE 13-26 ÅR OM HJÆLP TIL AT HÅNDBERE KÆRESTEVOLD

Tilbud	For hvem?	Evt. link til hjemmeside
LOKK's hotline Anonym telefonrådgivning	Voldsramte kvinder, mænd og unge af begge køn, som er udsat for kærestevold.	lokk.dk
Bryd Tavshedens anonyme rådgivning Brevkasse, samtale, chat og telefonrådgivning	Børn og unge mellem ca. 13 og 19 år, der udsættes for vold af deres forældre eller kæreste.	brydtaavsheden.dk
Hjemmesiden drevet af Det Kriminalpræventive Råd, som samler nogle af de tilbud, der allerede eksisterer og supplerer bl.a. med undervisningsmateriale.	13-21-årige børn og unge i grundskole og ungdomsuddannelser	www.forvildmeddig.dk
Travellers – livet er en rejse Indsatsen tilbydes unge som har været udsat for kærestevold. De kærestevoldsramte unge mødes i et velstruktureret gruppeforløb.	Via et elektronisk spørgeskema – <u>Ungdomsbarometret</u> som udsendes til ungdomsskolerne - identificere unge som har været udsat for kærestevold og tilbyde dem et forløb i programmet.	www.selvmordsforskning.dk http://selvmordsforskning.dk/projekter/kaerestevoldsramte-unge/
Kærlig Talt – har til formålet at udvikle de unges evner til at håndtere svære følelser, så de bedre kan bevare trygge relationer til hinanden – for på sigt at forebygge kærestevold.	Undervisningsforløb til elever i landets udskoling.	www.projektkaeligtalt.dk
Girltalk.dk	GirlTalk.dk er en organisation som primært drives af frivillige, der arbejder for at hjælpe unge udsatte piger mellem 12 og 24 år igennem gratis chatrådgivning, åbent forum, samtalegrupper samt psykologsamtaler og foredrag.	www.girltalk.dk
Viden om kærestevold – til dig, der rådgiver unge	Videnomkærestevold.dk henvender sig til fagpersoner, der rådgiver unge.	www.videnomkærestevold.dk

DANSKE INDSATSER

LOKK'S HOTLINE

Projekt navn	LOKK's hotline
Ansvarlig organisation	Landsorganisation af krisekvindecentre
Kort beskrivelse af projektet/indsatsen	<p>Telefonhotline, hvor kvinder, mænd og unge af begge køn, som er udsat for kærestevold, anonymt kan ringe til døgnet rundt.</p> <p>Det er muligt at tale med en rådgiver som udover rådgivning, har mulighed for at henvise til et andet hjælpetilbud, f.eks. et krisecenter.</p> <p>Tilbuddet er gratis og landsdækkende</p> <p>Det er endvidere muligt at downloade en app, der har til formål at forebygge kærestevold.</p>
Link til evt. hjemmeside	<p>https://www.lokk.dk/ http://www.lokk.dk/Viden-om-vold/Kaerestevold/Rigtige-kaerester/</p>
Hvordan er projektet finansieret/budget	<ul style="list-style-type: none">- Offentlige midler- Fonde og legater- Private bidrag
Forebyggelsestype	Hotline
Evaluering	Nej
Type af evaluering	-
Evt. hovedfund i evalueringen	Hvad er de centrale konklusioner i evt. evaluering
Forebyggelsesniveau	Tertiær
Evidensbaseret eller andre særlige metoder	-

BRYD TAVSHEDEN

Projekt navn	Bryd Tavsheden
Ansvarlig organisation	Bryd Tavsheden
Kort beskrivelse af projektet/indsatsen	Mulighed for at få rådgivning via Telefon-hotline, chatfunktion, brevkasse samt personlig rådgivning. Målgruppen er Børn og unge mellem ca. 13 og 19 år, der udsættes for vold af deres forældre eller kæreste. Tilbuddet er gratis og landsdækkende.
Link til evt. hjemmeside	www.brydtavsheden.dk
Hvordan er projektet finansieret/budget	Foreningen er baseret på frivilligt arbejde. Aktiviteterne finansieres af midler fra fonde, sponsorater, donationer og medlemsbidrag samt offentlig støtte til konkrete projekter.
Forebyggelsestype	Bred vifte af forskellige aktiviteter rådgivning, konkrete projekter, temadag etc.
Evaluering	Nej
Type af evaluering	-
Evt. hovedfund i evalueringen	-
Forebyggelsesniveau	Tertiær
Evidensbaseret eller andre særlige metoder	-

FOR VILD MED DIG

Projekt navn	For vild med dig
Ansvarlig organisation	Det Kriminalpræventive Råd
Kort beskrivelse af projektet/indsatsen	<p>Hjemmesiden, som bl.a. indeholder "historier" fra andre unge, beskrivelse af advarselstegn samt en dilemmaquiz, således at unge bedre er i stand til at identificere, hvorvidt de er udsat for kærestevold.</p> <p>Herudover indeholder hjemmesiden undervisningsmateriale til fagprofessionelle.</p> <p>Hjemmesiden indeholder endvidere kontaktoplysninger til andre organisationer, hvor man kan få konkret hjælp og rådgivning.</p>
Link til evt. hjemmeside	www.forvildmeddig.dk
Hvordan er projektet finansieret/budget	Hjemmesiden finansieres af Det Kriminalpræventive Råd
Forebyggelsestype	-
Evaluering	Nej
Type af evaluering	-
Evt. hovedfund i evalueringen	-
Forebyggelsesniveau	Sekundær
Evidensbaseret eller andre særlige metoder	-

TRAVELLERS

Projekt navn	Travellers Forventes afsluttet i december 2018
Ansvarlig organisation	Center for selvmordsforskning
Kort beskrivelse af projektet/indsatsen	<p>Indsatsen tilbydes unge, som har været udsat for kærestevold. De kærestevoldsramte unge mødes i et velstruktureret gruppeforløb, der strækker sig over 8 gange af ca. 1½ times varighed. Grupperne vil bestå af ca. 1 til 8 deltagere og bliver ledet af uddannede</p> <p>Via et elektronisk spørgeskema – <u>Ungdomsbaremetret</u> som udsendes til ungdomsskolerne - identificere unge som har været udsat for kærestevold, som herefter tilbydes et forløb i programmet</p>
Link til evt. hjemmeside	<p>www.selvmordsforskning.dk</p> <p>http://selvmordsforskning.dk/projekter/kaerestevoldsramte-unge/</p>
Hvordan er projektet finansieret/budget	Bevilling fra Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, nu Ministeriet for ligestilling
Forebyggelsestype	<p>Individuelle forløb eller gruppeforløb</p> <p>interventionsprogram, som fokuserer på trivsel og intervention. Hovedvægten i Travellers ligger på styrkeopbygning samt forstærkning af ressourcer. Målsætningen er at fremme unge menneskers personlige færdigheder, såsom evnerne til at håndtere forandringer, at være i stand til at opnå et forhold til andre samt at kunne overkomme modgang og udvikle en følelse af selvværd.</p> <p>Travellers er udviklet af skylight i New Zealand. Læs mere på www.travellers.org.nz.</p>
Evaluering	Endnu ikke evalueret – indsatsen er først lige blevet påbegyndt.
Type af evaluering	-
Evt. hovedfund i evalueringen	-
Forebyggelsesniveau	Tertiær
Evidensbaseret eller andre særlige metoder	-

KÆRLIG TALT

Projekt navn	Kærlig talt
Ansvarlig organisation	Center for familieudvikling, MaryFonden og Ole Kirk's Fond
Kort beskrivelse af projektet/indsatsen	Kærlig Talt er et undervisningsforløb til elever i landets udsikling. Forløbet varer i fire uger opdelt i 16 lektioner. Hver undervisningsdag har dets eget talkshow-afsnit med indbyggede øvelser, som skal laves ude i klassen. Hver uge slutter med oplæg til hjemmearbejde, hvor elevernes personlige refleksioner oven på ugens undervisning kommer i spil. Opgaverne er hovedsagligt kommunikations- og refleksionsøvelser, hvor eleverne skal afprøve nye kommunikationsstrategier i praksis.
Link til evt. hjemmeside	www.projektkaerligtalt.dk
Hvordan er projektet finansieret/budget	Fonde samt brugerbetaling på 1.000 kr., hvor en underviser får kursus i brug af materialet samt adgang til undervisningsmateriale til klassen.
Forebyggelsestype	<p>Formålet med Kærlig Talt er at udvikle de unges evner til at håndtere svære følelser, så de bedre kan bevare trygge relationer til hinanden – for på sigt at forebygge kærestevold.</p> <p>Projektet er inspireret af indsatser i USA, Canada og Norge og vil være målrettet folkeskolens udsikling.</p>
Evaluering	Endnu ikke evalueret, måske primo januar 2018 vil der blive offentliggjort udvalgte resultater
Type af evaluering	-
Evt. hovedfund i evalueringen	-
Forebyggelsesniveau	Primær
Evidensbaseret eller andre særlige metoder	-

GIRLTALK.DK

Projekt navn	Girltalk.dk
Ansvarlig organisation	Girltalk.dk (non-profit forening)
Kort beskrivelse af projektet/indsatsen	<p>GirlTalk.dk er en organisation som primært drives af frivillige, der arbejder for at hjælpe unge udsatte piger mellem 12 og 24 år igennem gratis chatrådgivning, åbent forum, samtalegrupper samt psykologsamtaler og foredrag.</p> <p>https://girltalk.dk/images/pdf/Aarsberetning2015.pdf</p> <p>https://girltalk.dk/images/Fact_sheet.pdf</p>
Link til evt. hjemmeside	www.girltalk.dk
Hvordan er projektet finansieret/budget	Fonde, sponsorater og privatpersoner Udgifter 2015: 1,8 mio. dkr.
Forebyggelsestype	-
Evalueringsrapport	Ja https://girltalk.dk/images/pdf/Uddrag_af_evalueringsrapport.pdf https://girltalk.dk/images/pdf/Uddrag_af_evalueringsrapport.pdf
Type af evaluering	Evalueringen af Girltalk.dk har taget udgangspunkt i analyser af både kvalitativ og kvantitative data indsamlet over et forløb på 1 ½ år af Socialt Udviklingscenter (SUS)
Evt. hovedfund i evalueringen	<p>Overordnet er det evaluators konklusion, at GirlTalk.dk i høj grad opfylder et behov hos piger i Danmark, der i deres ungdomsår oplever udfordringer og problemstillinger af forskellig karakter og grad.</p> <p>Evaluators konkluderer, at et resultat på 74 % af brugerne der svarer at GirlTalk.dk har hjulpet lidt, en del eller rigtig meget, er et udtryk for en særdeles overbevisende brugertilfredshed. Således konkluderer evaluator, at GirlTalk.dk i meget høj grad imødekommer ønsker og behov for målgruppen, sårbare unge piger.</p> <p>Evaluators konkluderer ligeledes, at det primært er kontakten med de øvrige brugere; muligheden for at få støtte, hjælp og styrke gennem kommunikationen med såvel andre brugere som frivillige; muligheden for at 'få luft'; anonymiteten samt den tryghed, de oplever på GirlTalk.dk, der skaber den høje grad af tilfredshed blandt brugerne.</p>
Forebyggelsesniveau	Primær
Evidensbaseret eller andre særlige metoder	

VIDEN OM KÆRESTEVOLD – TIL DIG, DER RÅDGIVER UNGE

Projekt navn	Viden om kærestevold – til dig, der rådgiver unge
Ansvarlig organisation	Danner
Kort beskrivelse af projektet/indsatsen	Videnomkærestevold.dk henvender sig til fagpersoner, der rådgiver unge.
Link til evt. hjemmeside	www.videnomkærestevold.dk
Hvordan er projektet finansieret/budget	Fonde
Forebyggelsestype	-
Evaluerings	-
Type af evaluering	-
Evt. hovedfund i evalueringen	-
Forebyggelsesniveau	Primær
Evidensbaseret eller andre særlige metoder	-

LITTERATURLISTE:

RAPPORTER

Unge og Kærestevold i Danmark – en landsdækkende undersøgelse af omfang, karakter og følger af vold blandt 16-24 årige med fokus på vold i kæresteforhold

Schütt N.M, Frederiksen M. L, Helweg-Larsen, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet og Ministeriet for Ligestilling, 2008

http://www.si-folkesundhed.dk/upload/unge_og_k%C3%A6restevold_i_danmark_samlet_001.pdf

Kærestevold i Danmark – en undersøgelse af omfang, karakter, og konsekvenser af volden blandt unge og udviklingen 2007-2011

Plauborg R., Johansen K. B. H., Helweg-Larsen K., Schütt N.M, Frederiksen M. L, Helweg-Larsen, Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, 2012

http://www.si-folkesundhed.dk/upload/k%C3%A6restevold_i_danmark_2012.pdf

Vold i nære relationer omfang, karakter, udvikling og indsats i Danmark

Helweg-Larsen K., Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet i samarbejde med Ministeriet for Ligestilling og Kirke, 2012

[http://www.si-folkesundhed.dk/upload/vold_i_n%C3%A6re_relationer_\(2._udgave\).pdf](http://www.si-folkesundhed.dk/upload/vold_i_n%C3%A6re_relationer_(2._udgave).pdf)

OVERSIGT HJEMMESIDER SOM BESKÆFTIGER SIG MED KÆRESTEVOLD:

<https://www.lokk.dk/>
www.brydtavsheden.dk
www.forvildmeddig.dk
<http://selvmordsforskning.dk/projekter/kaerestevoldsramte-unge/>
www.projektkaerligtalt.dk
www.girltalk.dk

BØGER OG ARTIKLER OM KÆRESTEVOLD

Det sker ikke for mig

Af Inger Glavind Bo

Bogen er skrevet på baggrund af et forskningsprojekt om kærestevold og bidrager med viden om muligheder for at hjælpe og rådgive unge mennesker i en dårlig kæresterelation. Bogen består af tre dele: Del 1 handler om den metodiske og teoretiske ramme for undersøgelsen, del 2 består af tolv unge kvinders fortællinger om kærestevold, del 3 indeholder en afrunding af undersøgelsen og fortællingerne.

<http://dpf.dk/produkt/bog/sker>

"Jeg følte mig så kvalt: En undersøgelse af unge kvinders fortællinger om kærestevold" (dec. 2013)

Af Inger Glavind Bo

Artiklen formidler resultater fra undersøgelsen vedr. unge kvinders fortællinger om kærestevold og beskriver centrale mønstre og fastholdelsesmekanismer, som er nyttig viden for professionelle i kontakt med unge kvinder. Bagatellisering, normalisering af volden, en særlig voldsspiral og psykisk nedbrydning af kvinden er blandt de centrale mønstre. Vera: tidsskrift for pædagoger, vol 65, NO 65, december 2013, s. 28-33.

SAMMENFATNING

FORSTÅELSE AF KÆRESTEVOLD

I Sverige, Finland og Danmark der stor variation af forståelsen af fænomenet kærestevold.

I Sverige er der politisk fokus på fænomenet ud fra et ligestillingspolitisk perspektiv, om end fokus i praksis mere er på voksnes relationer end unges.

I Finland er der ikke særskilt fokus på netop kærestevold, men feltet berøres ud fra forskellige politiske vinkler så som ungdomspolitik, ligestillingspolitik, forebyggelse af vold og forebyggelse af seksualforbrydelser mod kvinder.

I Danmark har problematikken – siden 2002 - haft særskilt politisk fokus, under samlebetegnelsen *vold i nære relationer*. Modsat Sverige og til dels Finland har anledningen til det politiske fokus i Danmark mere haft sit afsæt i forebyggelse af vold og de skadevirkninger, der følger heraf, end der har været fokus på de ligestillingspolitiske aspekter, som har været bærende i især Sverige.

Der er også forskelle i forhold til aldersafgrænsningen i de tre lande – formentlig afledt af de forskellige udgangspunkter for at beskæftige sig med problemstillingen. I Sverige opereres der som oftest med en aldersgruppe af 13-20 årige (dvs. teenagere), hvor der i Finland kigges mere snævert på 15-18 årige. Danmark opererer med det bredeste aldersspænd, hvor målgruppen afgrænses som 16-24 årige. Det skal dog understreges, at der også internt i landene er betydelig variation i målgrupperne for de enkelte indsatser.

OMFANG, KARAKTER OG UDVIKLING

Hvorvidt der eksisterer nationale undersøgelser af fænomenets omfang og udvikling hænger sammen med, om der er særskilt fokus på problematikken. I Sverige findes der således en national kortlægning af forbrydelser i nære relationer, som blev foretaget af BRÅ baseret på data fra 2012. Derudover findes der i Sverige statistik fra Ungdomsmødet og undersøgelser blandt universitetsstuderende, men disse kan ikke siges at være nationalt repræsentative.

I Finland er der ikke nogle direkte undersøgelser af problematikken omkring kærestevold. Det berøres dog i spørgeskemaundersøgelser omkring sundhed i skolen, en børneofferundersøgelse og undersøgelser om ungdomskriminalitet.

I Danmark er det primært to undersøgelser af kærestevold blandt unge i 2008 og 2012, der udgør datagrundlaget. Begge undersøgelser er foretaget af Statens Institut for Folkesundhed og afdækker omfanget og karakteren af kærestevold i Danmark og udviklingen af disse i perioden 2007 til 2011.

Det er altid forbundet med stor usikkerhed at sammenligne sådanne undersøgelser på tværs af lande, da der kan være systematiske forskelle på, hvordan forskellige fænomener tolkes, og der kan ligeledes være systematiske forskelle på, hvordan der spørges ind til disse fænomener. I sammenligningen af data fra henholdsvis Danmark og Sverige er der særligt to punkter, hvor data adskiller sig væsentlig fra hinanden.

For det første fokuserer den svenske undersøgelse på forbrydelser i nære relationer, hvor den danske specifikt fokuserer på de tilfælde, hvor det er offerets kæreste, der er gerningsmanden. Dette betyder, at det må forventes, at de svenske tal ligger højere, da de undersøger forbrydelser begået af et bredere udsnit af gerningsmænd.

For det *andet* inddrager den svenske undersøgelse fænomener som krænkelser og indskrænkning af frihed, hvor den danske mere fokuserer på voldsfænomener, om end der spørges ind til, om man er blevet "generet", "mobbet" eller "truet via brev eller på internettet". Dette betyder, at det må forventes, at de svenske tal er højere i kategorien "udsat for en eller flere af de ting, der spørges ind til", da undersøgelsen dækker et bredere udsnit af fænomener.

Det er i denne forbindelse værd at bemærke, at de finske data ikke er inddraget i sammenligningen, da de vedrører, hvad unge har været udsat for, men uden at specificere om der er tale om en nær relation eller blandt kærester. Disse data vurderes derfor ikke at kunne sammenlignes med de danske og svenske.

Foretager man en sammenligning af data i Sverige (2012) med data i Danmark (2011), viser der sig følgende, hvor de svenske tal forventeligt er betydeligt højere på "udsat for en eller flere af de ting der spørges ind til":

	Kvinder 16-24 Sverige	Kvinder 16-24 Danmark	Mænd 16-24 Sverige	Mænd 16-24 Danmark
Udsat for en eller flere af de typer af vold, der spørges ind til	12,1 %	6,5 %	7,9 %	3,7 %
Udsat for fysisk vold	5,5 %	3,2 %	4,1 %	1,7 %
Mishandling	4,4 %	-	2,6 %	-
Grov mishandling	1,1 %	-	1,0 %	-
Skubbet, revet, rusket, slået med flad hånd eller lignende	-	2,9 %	-	1,5 %
Sparket, slået med knyttet hånd eller med en genstand	-	0,5 %	-	0,3 %
Kastet ind mod møbler, vægge, ned ad trapper eller lignende	-	0,8 %	-	0,1 %
Kvælningsforsøg, angreb med kniv eller skydevåben	-	0,4 %	-	0,2 %
Udsat for seksuel vold	2,2 %	2,7 %	0,5 %	1,2 %
Seksuualforbrydelse	1,2 %		0,2 %	
Grov Seksuualforbrydelse	1,0 %		0,3 %	
Krænket seksuelt eller forsøg på sex mod sin vilje	-	1,7 %	-	0,6 %
Tvungen sex	-	1,2 %	-	0,7 %
Delt intime billeder imod sin vilje (f.eks. via MMS eller internettet)	-	0,6 %	-	0,2 %
Udsat for psykisk vold	-	2,5 %	-	1,5 %
Krænkelser	8,4 %	-	3,8 %	-
Forsøg på at indskrænke friheden	7,1 %	-	4,5 %	-
Trusler	3,7 %	-	0,7 %	-
Trakasserier	2,6 %	-	1,5 %	-
Generet, mobbet, trusler via brev, SMS eller på internettet	-	1,9 %	-	1,2 %
Trusler om vold (ansigt til ansigt)	-	1 %	-	0,4 %

FOREBYGGELSESPROJEKTER

I alle tre lande er der iværksat en række forskellige indsatser, som har til formål at forebygge kærestevold. De typiske indsatser er websites med viden og rådgivning om kærestevold, awarenesskampagner, hotlines, undervisningsforløb- og materialer. Flere af indsatserne har endvidere et bredere fokus end blot vold i kæresteforhold, eksempelvis voldsproblematikker i andre nære relationer.

Fælles for alle lande er, at kærestvoldsområdet er præget af mange forskellige aktører eksempelvis offentlige myndigheder og institutioner, fonde og NGO'er. Finansieringen af indsatserne kommer derfor også fra en række forskellige kilder.

Det er kendetegnede for alle indsatserne, at de kun i begrænset omfang er evidensbase-rede, hvorfor det er vanskeligt at fastslå, hvor virksomme de enkelte indsatser er. Dog er mange af indsatserne blevet evalueret eller vil blive det, og det er således muligt at hente inspiration og gode råd fra disse indsatser.

